

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Més enllà de les paraules:
una anàlisi del discurs de Vox

CARLA GIL PICAS (20443776)

DRA. SHEILA GONZÁLEZ MOTOS

CIÈNCIA POLÍTICA (F8)

Facultat de Dret

Barcelona, 2 de juny de 2024

“L'odi és el fill de la por i el pare de la violència”

Stefan Zweig

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ	7
2. MARC TEÒRIC	8
I. Delicte d’odi	8
II. El discurs d’odi.....	10
III. La llibertat d’expressió.....	12
IV. L’extrema dreta i el discurs d’odi	14
3. CONTEXT	15
4. METODOLOGIA	19
5. ANÀLISI	20
I. Discurs de Vox a les eleccions de 2019.....	20
II. Discurs de Vox a les eleccions de 2023.....	30
A. <i>Publicitat electoral</i>	36
III. Reincidència d’altres expressions de Vox.....	37
A. <i>Altres comentaris discriminatoris realitzats per Vox el 2019</i>	38
B. <i>Altres comentaris discriminatoris realitzats per Vox el 2023</i>	39
6. CONCLUSIONS	41
7. BIBLIOGRAFIA	44
I. Legislació.....	53
II. Jurisprudència.....	53
8. ANNEX	55

Resum: Aquest treball examina si el discurs del partit polític d'extrema dreta Vox articulats durant les campanyes electorals de les eleccions generals de novembre de 2019 i juliol de 2023 pot ser considerat llibertat d'expressió o si constitueix un delictes d'odi. Mitjançant un estudi de casos específics i emprant les pautes que dona la Circular 7/2019 es verificarà si aquella declaració és punible o no. Els resultats apunten que Vox ha pogut cometre delictes d'incitació a l'odi durant les campanyes electorals citades.

Paraules clau: Partit polític, Vox, campanya electoral, eleccions generals, llibertat d'expressió, delictes d'odi, extrema dreta.

Abstract: This work examines whether the speech made by the right-wing extremist party Vox during the election campaigns of the most recent general elections in November 2019 and in July 2023 are considered freedom of speech or a hate crime. Through a study of specific cases and the use of the Notice 7/2019 will verify whether or not the statement is punishable. The results point to the fact that Vox may have committed hate crimes during the aforementioned election campaigns.

Key words: Politic party, Vox, election campaign, general election, freedom of speech, hate crime, right-wing extremism.

1. INTRODUCCIÓ

Les campanyes electorals són l'escenari on els partits polítics competeixen per donar-se a conèixer i demanar el vot dels ciutadans. Es podria fer una al·legoria amb l'òpera *Un ballo in maschera*, atès que durant les dues setmanes que dura la campanya, els partits polítics intenten ser com Riccardo, el governador de l'obra citada, que entra a escena triomfant i observat per tothom, ja que és la figura que representa la democràcia i el poble. Però enmig d'aquest paisatge gloriós es pot colar l'odi, emmascarat de discurs polític, com ho fa la figura de Renato, secretari i amic de Riccardo, que causa la mort del seu company en un ball de màscares on ningú no el reconeix. Consegüentment, crea l'agitació de tot el poble, en traïr el seu amic, el qual era estimat pels ciutadans per la seva honestedat.

En aquest treball es vol analitzar si diverses intervencions fetes en campanya electoral pel partit polític Vox poden constituir un delictes d'odi que hagi passat desapercbut en estar emmascarat com un discurs polític legítim; o si, en canvi, es poden considerar meres crítiques ofensives emparades pel paraigua de la llibertat d'expressió. En un context en què els prejudicis, l'odi i la intolerància s'han apoderat d'alguns discursos polítics, es converteix en interès públic observar si algun partit ha comès delictes d'odi –els quals no han pogut ésser identificats i, ergo, no han estat condemnats– en campanya electoral, durant la qual s'ha d'assegurar la llibertat, la protecció dels drets fonamentals i el benestar de la comunitat.

El present estudi s'ha elaborat mitjançant l'enfocament de la jurisprudència i la legislació tan espanyola, amb l'ajuda de les instruccions que proporciona la Circular 7/2019, de 14 de maig, de la Fiscalia General de l'Estat sobre pautes per interpretar els delictes d'odi tipificats en l'art. 150 CP; com europea, d'acord amb les pautes marcades per l'ECRI en la Recomanació núm. 15. Per respondre la pregunta de recerca plantejada, s'han analitzat una selecció de declaracions dutes a terme per Vox durant la campanya electoral de les dues últimes eleccions generals –del novembre de 2019 i juliol de 2023–.

L'elecció de Vox com a objecte d'anàlisi respon als escàndols constants que han acompanyat la seva publicitat mediàtica i els seus discursos des que va començar a tenir més influència a les eleccions andaluses de 2018 fins avui en dia. Val a dir que la majoria dels casos polèmics estan relacionats amb la vulneració de drets fonamentals, concretament amb el dret a la igualtat i no discriminació exposat en l'art. 14 CE. Talment, es creu que aquests fets doten aquest estudi d'importància, interès i actualitat.

El treball consta d'un marc teòric que defineix els conceptes que es consideren rellevants per a una millor comprensió de les idees que s'articulen en l'anàlisi. En un segon moment, es presenta el partit polític com a objecte d'estudi i el mètode d'anàlisi. El cos central del treball se centra en la interpretació de les declaracions de Vox on s'observa si aquestes intervencions poden ser considerades un delictes d'odi o no.

2. MARC TEÒRIC

En aquest apartat s'exposaran els elements clau que serviran de punt de partida per a una millor comprensió del treball. D'aquesta manera s'explicarà la matèria relacionada amb els delictes d'odi, el discurs d'odi i la llibertat d'expressió des del punt de vista de la jurisprudència i la legislació espanyola i europea. Els conceptes mencionats són matèries interconnectades que radiquen en el nucli de les tensions entre la protecció dels drets individuals i la preservació de la cohesió social en una societat pluralista.

I. Delicte d'odi

L'expressió *delicte d'odi* defineix a la perfecció el motiu que porta l'autor a cometre aquest acte delictiu: es considera l'animadversió o l'hostilitat vers individus o col·lectius per raons del seu color de pell, origen, ètnia, religió, discapacitat, ideologia, orientació i identitat sexual, entre d'altres. Existeix certa controvèrsia al voltant d'aquesta expressió, ja que alguns sectors acadèmics sostenen que està vinculada al dret penal subjectiu, perquè consideren que l'odi en si mateix no és punible, sinó que es necessita la comissió d'un delicte perquè es prengui per un delicte d'odi. Per tant, podem observar que es necessiten dos elements clau: un delicte i un motiu basat en uns prejudicis,¹ atès que si només es cometés un delicte sense cap justificació discriminatòria es consideraria un delicte comú; ergo si no es realitzés cap mena de delicte i només existís un prejudici, no es donaria cap delicte d'odi en sentit estRICTE.²

Respecte a la part legislativa espanyola, aquest tipus de delicte està tipificat en diferents preceptes del Codi Penal espanyol. Primerament, podem fer referència a l'art. 22.4, un agreujant que produirà que aquell delicte sigui considerat d'odi. També es pot al·ludir l'art. 170, referent a amenaces dirigides a aterrir un grup ètnic, cultural o religiós, entre altres motius exposats en l'art. 14 CE. Altres preceptes a tenir en compte serien l'article 314, el qual fa referència al delicte de discriminació en l'àmbit laboral, els articles 510 al 512, en relació amb el delicte d'incitació a l'odi —on situaríem el discurs d'odi—, la denegació de prestacions per part d'un funcionari públic i el rebuig de concedir-les en l'exercici d'activitats empresarials amb raons discriminatòries. Així com el 515 sobre l'associació il·lícita per promoure l'odi i els 522 fins al 526 relatius a la llibertat de consciència.

Pel que fa a la legislació europea, la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea de 12 de desembre de 2007 dedica el seu primer article a exposar que: “la dignitat humana és inviolable. Serà respectada i protegida”. Així com el seu art. 21.1 assenyala que: “es prohibeix tota discriminació i, en particular, l'exercida per raó de sexe, raça, color, orígens ètics o socials, característiques genètiques, llengua, religió o conviccions,

---

¹ OSCE. *Hate Crimes Laws. A Practical Guide*. Pàg. 16.

² GÓMEZ MARTÍN, Víctor et al. “Manual practico para la investigación y enjuiciamiento de delitos de odio y discriminación”. Pàg. 33.

opinions polítiques o de qualsevol altre tipus, part d'una minoria nacional, patrimoni, naixement, discapacitat, edat o orientació sexual”.

Aquesta Carta descriu la dignitat com el respecte que mereix i el valor que deu atorgar-se a qualsevol ésser humà pel simple fet de ser-ho.³ La STC nº 235/2007, de 7 de novembre, senyala que “la dignitat humana configura el marc dins del qual ha de desenvolupar-se l'exercici dels drets fonamentals”. Altrament, també es pot considerar la dignitat humana com un bé que no només ens identifica com a éssers humans lliures i iguals, sinó que també permet la convivència en societat. De fet, la dignitat humana – juntament amb “els drets inviolables que li són inherents, el lliure desenvolupament de la personalitat, el respecte a la llei i als drets dels altres”⁴– és contemplat com el principi de l'ordre polític i de la pau social (art. 10.1 CE). Per tal motiu és pertinent que els delictes d'odi es trobin entre les infraccions contra la Constitució Espanyola.

La Circular 7/2019 estableix uns criteris generals per valorar l'existència d'un mòbil d'odi i que, en la pràctica, permetran als Fiscals valorar la presència, o no, d'un delictes d'odi. Aquests criteris només s'esmentaran, ja que es comentaran en profunditat més endavant. En tot cas, si es donessin un o diversos indicadors, es presumirà l'existència d'un factor d'odi o discriminació que, com a tal, haurà de ser confirmat o descartat mitjançant la corresponent investigació.

S'ha de recordar la STEDH, de 20 d'octubre de 2015, Balazs contra Hungria, la qual va establir com a criteri que:

Quan s'investiguin incidents violents, les autoritats de l'Estat tenen l'obligació addicional de prendre totes les mesures raonables per descobrir qualsevol motivació racista i determinar si l'odi o els prejudicis ètnics han intervingut o no en els fets. En aquesta línia, la ja citada RPG nº 15 posava èmfasi en la necessitat que s'investiguin de manera ràpida i eficaç les denúncies d'aplicació d'aquestes expressions –d'incitació a l'odi– i d'evitar tota interpretació restrictiva indeguda de les disposicions referents a l'ús.

Els indicadors d'odi de la Circular citada es poden agrupar en tres grans grups: la víctima, l'autor i el context. Sobre la víctima de la infracció, aquesta haurà de ser part d'un dels col·lectius mencionats o d'alguna associació que doni suport a aquests grups descrits en el tipus penal.⁵ L'entorn de l'autor del fet també s'ha de tenir present, atès que pot donar informació de l'existència del mòbil d'odi o discriminació en la conducta realitzada, la qual cosa es pot comprovar analitzant les seves comunicacions en les xarxes socials de manera anterior i posterior als fets, les frases o els gestos que hagi pogut realitzar quan estava cometent els fets, la seva integració en grups caracteritzats pel seu odi o per la promoció de la violència contra determinats col·lectius o idees, com ara la ideologia neonazi, homòfoba, xenòfoba, etc. També es podran tenir en compte els instruments utilitzats o elements externs que porti el subjecte i que estiguin associats a

---

³ Circular 7/2019, de 14 de maig, de la Fiscalia General de l'Estat, sobre pautes per interpretar els delictes d'odi tipificats en l'article 510 del Codi Penal.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Vegeu els articles 22.4, 170, 314, del 510 al 512, del 522 al 526, el 515 CP i l'art. 14 CE.

algun dels grups citats, per exemple, banderes, tatuatges, pancartes, vestuari, pentinats, etc.⁶

En darrer lloc, també és important observar el context en el qual es desenvolupa l'acció. Alguns dels criteris que poden ser rellevants per orientar la investigació són: l'aparent irracionalitat, falta de justificació o gratuïtat dels actes; l'absència de relació prèvia entre agressor i agredit o la presència de relació d'enemistat manifesta o històrica entre els col·lectius a què pertanyen o, àdhuc, la data o el lloc dels fets, si és simbòlic per a un determinat col·lectiu.

II. El discurs d'odi

En termes generals, el discurs d'odi consisteix en aquelles declaracions que suposin una incitació a la discriminació, a l'odi o a la violència contra persones i col·lectius. Aquest tipus de delictes d'odi es troba tipificat en l'art. 510 del Codi Penal espanyol. El discurs ofensiu ha d'anar dirigit vers una persona o grup per raó d'ètnia, raça, origen nacional, per la seva situació familiar, sexe, orientació sexual, per motius antisemites o d'altres referents a la ideologia, religió o creences de la víctima, per malaltia o minusvàlua. En el primer apartat de l'article citat es tipifica la provocació, entesa com una incitació directa a la discriminació, a l'odi o a la violència contra un grup pels motius ja esmentats. Aquesta incitació ha d'haver estat realitzada amb publicitat o davant una concurrència de persones. El segon apartat d'aquest article penalitza les accions que lesionin la dignitat mitjançant l'ús de la humiliació o el menyspreu amb la finalitat d'incentivar a la discriminació, a l'odi o a la violència vers grups concrets per les raons anteriors.

El polític Bhikhu Parekh considera que el discurs d'odi es compon de tres característiques fonamentals: (a) ha de delimitar un individu o grup per unes determinades característiques; per exemple, si algú diu que odia la societat no es podria parlar de discurs d'odi. Per tant, serà irrellevant el discurs que no es dirigeixi contra un cert sector d'humans o que inclogui també el subjecte que realitza les declaracions. (b) el discurs d'odi ha d'adjudicar una sèrie de qualitats considerades, en general, indesitjables al subjecte passiu; (c) s'ha de desplaçar un determinat grup fora de les relacions socials normals, ja que la seva presència es considera hostil.⁷

La legislació espanyola insisteix en la rellevància de la conducta, atès que no es persegueixen les simples idees o opinions, sinó només aquelles conductes que infringeixin el bé jurídic protegit o que siguin susceptibles de generar un risc per a

---

⁶ Circular 7/2019, op. cit.

⁷ PÉREZ-MADRID, Francisca. "Incitación al odio religioso o "hate speech" y libertad de expresión". Pàg. 7.

aquest. Actualment –gràcies a la Sentència Féret⁸– no és requisit essencial que les expressions incitin a l'odi perquè siguin susceptibles d'un delictes d'odi.

Tots els delictes de l'art. 510 CP tenen unes característiques comunes, tot i tractar-se de delictes diferents. En una primera interpretació del precepte, es pot observar que s'impulsa el foment d'exercir correctament els drets fonamentals rellevants en una societat democràtica, com les llibertats d'expressió i d'opinió (art. 20 CE). Implícitament, es fa referència a la prohibició de la discriminació com un dret autònom derivat de l'art. 14 CE, segons el qual “els espanyols són iguals davant la llei, sense que pugui prevaldre cap discriminació per raó de naixement, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social”.

Dins el marc legislatiu estatal, cal mencionar la Recomanació N°R(97)20, de 30 d'octubre de 1997, sobre el discurs d'odi, promulgada pel Consell d'Europa, exposa que aquest tipus de discurs “engloba totes les formes d'expressió que difonguin, incitin, promoguin o justifiquin l'odi racial, la xenofòbia, l'antisemitisme o altres formes d'odi basades en la intolerància, inclosa la discriminació i l'hostilitat contra les minories”. Endemés, la Recomanació N°7 contra el racisme i la intolerància de la Comissió Europea defineix el discurs d'odi com “aquells actes intencionals que constitueixin una incitació pública a la violència, l'odi o la discriminació, els insults en públic i difamació, les amenaces contra una persona o una categoria de persones, siguin públiques o privades, pels motius ja esmentats”. De manera més recent, una Recomanació de l'ECRI⁹ assenjala que aquesta classe de discurs “pot tenir per objecte incitar altres persones a cometre actes de violència, intimidació, hostilitat o discriminació contra aquells als quals són dirigits, o es pot esperar raonablement que produeixi aquest efecte”.

Amb el discurs d'odi, aquell que n'és subjecte actiu pretén de dotar d'una aparença de legitimitat, coherència, necessitat o justificació tot tracte discriminatori envers una persona que, com a víctima d'aquesta manifestació d'odi, no pot ser marginada en favor d'una presumpta llibertat d'expressió d'un individu que manca de la més elemental consideració cap a un altre membre de la seva mateixa espècie. Dit d'una altra manera, la llibertat d'expressió no pot situar-se per sobre de la dignitat d'un altre ésser humà.¹⁰

La consideració de la igualtat com un centre de gravetat sobre el qual es troben estructurades les garanties no és exclusiva del nostre text constitucional. De fet, la Declaració Universal de Drets Humans disposa en el seu art. 1 que “tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets”; en l'art. 2, s'estableix que “tota persona té els drets i llibertats proclamats en aquesta Declaració, sense cap distinció de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política, entre d'altres”.

---

⁸ Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Féret contra Bèlgica, de 16 de juliol de 2009.

⁹ Recomanació de Política General de la ECRI N°15, de 8 de desembre de 2015.

¹⁰ Circular 7/2019, op. cit.

La definició del TEDH del discurs d'odi seria “aquell que es desenvolupa en termes que suposin una incitació directa a la violència contra els ciutadans en general o contra determinades races o creences en particular”,¹¹ exigeix la presència d'almenys un “perill potencial pels béns jurídics tutelats per la norma”, una “incitació indirecta a la comissió de delictes” o una “provocació de manera mediata a la discriminació, a l'odi o a la violència”, com a elements necessaris per considerar “constitucionalment legítim” el càstig penal de les conductes del negacionisme i de la difusió d'idees que justifiquin el genocidi, respectivament.

En definitiva, per apreciar l'existència d'aquest tipus de delictes –seguint la Jurisprudència del TC¹² i del TS¹³– és important atendre tant la literalitat de les paraules pronunciades com la intenció amb què han estat utilitzades, ja que és evident que el llenguatge admet interpretacions diverses. Per tant, cal tenir en compte el context i les circumstàncies que concorren en cada cas.

Des del punt de vista de la doctrina, Díez-Picazo, jurista i professor universitari, afirma que totes les declaracions per part de la doctrina que està a favor de la restricció del discurs d'odi arriben a la mateixa conclusió: les expressions d'odi van més enllà de la simple manifestació d'una idea o opinió, per molt ofensiva que arribi a semblar a la comunitat. Es tracta d'expressions o comportaments expressius –o *symbolic speech*– que, mitjançant la força o l'atractiu persuasiu, tenen uns efectes perceptibles. Independentment de la intenció de l'emissor, el discurs d'odi tendeix a generar– un clima d'odi, discriminació i violència vers les víctimes entre el públic receptor. D'aquesta manera es creen espais d'impunitat per als comportaments violents, atès que impliquen una legitimació de la violència i de qui els executa.¹⁴

III. La llibertat d'expressió

El TEDH exposa que “la llibertat d'expressió constitueix un dels fonaments essencials d'una societat democràtica”.¹⁵ Per al TC, els drets de l'art. 20.1 CE garanteixen “un interès constitucional, la formació i l'existència d'una opinió pública lliure”.¹⁶ L'article de la Constitució que ha estat citat es refereix en els seus apartats a la llibertat d'expressió d'idees polítiques, a la llibertat artística o de producció literària, a la llibertat científica o a la llibertat de càtedra. Aquest caràcter estructural determina un ampli marge per a la lliure expressió d'idees i opinions, així com per a la crítica, “encara que pugui molestar o inquietar a qui es dirigeix, perquè així ho requereixen el pluralisme, la

¹¹ STEDH, assumpte Féret contra Bèlgica, op. cit.

¹² Sentència del Tribunal Constitucional 112/2016, de 20 de juny de 2016.

¹³ Sentència del Tribunal Suprem 31/2011, de 2 de febrer de 2011.

¹⁴ Díez-PICAZO, Luís. “Sobre la constitucionalidad de la Ley Orgánica de Partidos Políticos”.

¹⁵ Vid. Circular 7/2019, així com les Sentències del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Castells contra Espanya, de 23 d'abril de 1992 [¶ 42], i assumpte Fonts Babau contra Espanya, de 29 de febrer de 2000 [¶ 43].

¹⁶ Sentències del Tribunal Constitucional 112/2016, op. cit.; 291/1991, de 13 de desembre de 1991 i 176/1995, d'11 de desembre de 1996.

tolerància i l'esperit d'obertura, sense els quals no existeix societat democràtica".¹⁷ Quan es doni una situació de dubte, la consideració de la llibertat d'expressió com un factor essencial de la convivència democràtica obliga a estudiar cada cas concret. En aquells casos en què pugui estar en joc l'exercici legítim de les llibertats, s'ha d'examinar si els fets excedeixen els límits de l'exercici dels drets fonamentals, ja que si no s'arriba a aquesta conclusió, l'acció no podria anar endavant, car les llibertats de l'art. 20.1 CE operarien com a causes excloents de l'antijuridicitat d'aquesta conducta.¹⁸ El TC, però, va exposar que la llibertat d'expressió no és un dret absolut.¹⁹

Així, en l'àmbit europeu, l'art. 10 CEDH, després de reconèixer en el seu apartat 1 el dret a la llibertat d'expressió, admet en el seu apartat 2 la possibilitat d'establir "sancions necessàries (...) per a la protecció dels drets aliens". En relació amb aquest precepte, el TEDH va considerar que la llibertat d'expressió no pot emparar el discurs d'odi.²⁰ Aquest mateix Tribunal assenyala que els projectes polítics "contraris en essència als principis democràtics proclamats en la CE" no es troben dins la llibertat d'expressió, atès que vulneren els requisits establerts pel Tribunal citat en l'exercici d'aquest dret en l'àmbit de la participació política.

Tanmateix, l'òrgan europeu mencionat ha assenyalat en reiterades ocasions que la llibertat d'expressió estén la seva cobertura a l'anomenat discurs ofensiu o impopular, és a dir, aquelles idees no sols "favorablement rebudes o considerades com a inofensives o indiferents, sinó també aquelles altres que xoquen, ofenen o inquieten a l'Estat o una fracció qualsevol de la seva població", perquè així ho exigeix el pluralisme d'una societat democràtica.²¹ Això desencadena el problema de distingir entre l'anomenat discurs d'odi –no protegit per la llibertat d'expressió– i el discurs ofensiu –protegit per la llibertat d'expressió–. La diferenciació és essencialment casuística, de manera que en el discurs d'odi s'hi inclouen l'apologia del terrorisme i del genocidi, el negacionisme i el discurs discriminatori d'uns certs col·lectius. En el cas del discurs ofensiu, la jurisprudència acostuma a incloure la crítica als càrrecs públics, les ideologies polítiques que qüestionen el règim constitucional establert o unes certes institucions de l'Estat, fins al punt que s'afirma que la llibertat d'expressió protegeix qualsevol idea "per equivocada o perillosa que fos, àdhuc s'inclouran les que ataquin al mateix sistema democràtic, perquè la Constitució empararia també els que la neguen."²²

---

¹⁷ Sentència del Tribunal Constitucional 174/2006, de 5 de juny; Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Otegi Mondragón contra Espanya, 2034/07, de 15 de març de 2011.

¹⁸ Sentència del Tribunal Suprem 752/2012 (Sala Penal), de 3 d'octubre.

¹⁹ Sentència del Tribunal Constitucional 235/2007, de 7 de novembre de 2007.

²⁰ Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Erbakan contra Turquia, 41340/98, de 6 de juliol de 2006.

²¹ Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Handyside contra Regne Unit, 5493/72; assumpte Lingens contra Àustria, 9815/82 i assumpte Gündüz contra Turquia, 35071/97.

²² STC 235/2007, op. cit.

IV. L'extrema dreta i el discurs d'odi

Últimament els partits d'ultradreta estan arribant al poder en diversos països d'Europa: a Itàlia amb Giorgia Meloni,²³ líder de la ultradreta italiana i actual primera ministra; a Polònia amb Mateusz Morawiecki, que a finals de 2023 va deixar de ser primer ministre del país;²⁴ a Hongria, governada des de 2010 per Viktor Orbán;²⁵ i a Espanya amb Vox, el partit d'ultradreta que està regirant tot el país. La dreta més radical està a l'ordre del dia en la majoria de notícies i debats d'Espanya. Aquesta corrent ideològica sempre ha tendit a exposar les seves idees en contra de determinats col·lectius discriminats i minoritaris. Així, s'ha promocionat el discurs d'odi.²⁶

La dreta d'avui en dia s'ha modernitzat i, en viure en una societat saturada audiovisualment, aprofita per difondre aquest tipus de discursos a través dels mitjans de comunicació i les xarxes socials amb vídeos, missatges, sàtires, entre d'altres, amb l'ajuda de personatges il·lustres o, àdhuc, *youtubers* i *influencers* que donen suport a l'extrema dreta.²⁷ D'aquesta manera el discurs d'odi ha anat calant en la nostra societat i, consegüentment, tota aquesta propaganda es traduirà en vots i en un ambient de violència i d'odi.²⁸

La ideologia exigeix una especial atenció en l'àmbit dels delictes d'odi que van més enllà del discurs ofensiu, el qual, tal com ja s'ha comentat anteriorment, es troba emparat per la llibertat d'expressió.²⁹ De les onze categories en què el Ministeri d'Interior d'Espanya cataloga els delictes d'odi, la categoria de la ideologia política és la segona més emprada, sobretot en els espais digitals.³⁰ Tornant a l'afirmació que s'ha fet darrerament –l'extrema dreta tendeix a exposar les seves idees en contra de determinats col·lectius discriminats i minoritaris–, Maria Concepción Gorjón afirma que crida l'atenció el fet que l'agreujant genèric antidiscriminatori de l'art. 22.4 CP “s'aplica sobretot a subjectes d'extrema dreta i no tant a subjectes d'ideologia d'extrema esquerra, ja que aquest pensament ha estat històricament vinculat al terrorisme, a la ideologia anarquista, etc.”³¹ La ideologia com una circumstància potencialment

---

²³ BUJ, Anna. “Giorgia Meloni: “Gobernaremos a los italianos””.

²⁴ LÓPEZ, María-Paz. “El Parlamento de Polonia tumba al ultraconservador Morawiecki y abre la puerta al europeísta Tusk”.

²⁵ BLANCO, Silvia. “Viktor Orbán consolida su poder sobre Hungría en las urnas”.

²⁶ Val a dir que els Mossos alerten que la normalització dels extremismes pot generar més violència. L'aparició de Vox i la quantitat de vídeos que es publiquen a la xarxa han ajudat a normalitzar ideologies com l'extrema dreta, i, de retruc, donen als agressors una sensació d'impunitat. De fet, en els últims temps hi ha hagut un increment dels delictes d'odi, tot i que encara molts no s'arriben a denunciar mai (TV3, 2022).

²⁷ RUBIO GÓMEZ, Amara. “Tiempos difíciles: la normalización del discurso de ultraderecha”.

²⁸ ÁLVAREZ GARCÍA, Aitor. “Els Mossos alerten que la normalització dels extremistes pot generar més violència”.

²⁹ TAPIA, Patricia. “El discurso de odio del art. 510.1.a) del Código Penal español: la ideología como un Caballo de Troya entre las circunstancias sospechosas de discriminación”.

³⁰ DÍEZ GUTIÉRREZ, Enrique Javier. “Discurso político de odio de la ultra derecha desde Twitter en Iberoamérica”.

³¹ GORJÓN BARRANCO, María Concepción. *Ciberterrorismo y delito de odio motivado por la ideología*. Pàg. 234-235.

discriminatòria s'ha donat de manera usual en grups d'extrema dreta vers persones d'extrema esquerra.³² Un dels primers casos en què es va aplicar aquest agreujant va ser el 2010 amb el cas de Carlos Palomino.³³

Durant els últims anys s'ha exigint l'aplicació de l'agreujant de l'art. 22.4 CP en marcs diferents als mencionats. Es podria posar com a tall d'exemple la crema de fotos del Rei d'Espanya que es va realitzar a Girona,³⁴ així com els insults que van rebre fills de Guàrdies Civils després dels fets de l'1-O en una escola de Sant Andreu de la Barca,³⁵ entre d'altres actuacions. Aquests fets es volen defensar amb l'argument que els successos comporten una incitació a l'odi contra els col·lectius compostos, en aquest cas la Monarquia i els membres dels Cossos i les Forces de Seguretat de l'Estat. Com ja s'ha mencionat en anteriors epígrafs, el subjecte passiu ha de ser part d'un col·lectiu minoritari enunciat en l'art. 14 CE, precepte relatiu a la igualtat i la no discriminació. En aquest cas no s'ha trobat cap justificació per incorporar els Monarques o les Forces de Seguretat dins les causes de l'agreujant citat, atès que no constitueixen un grup marginat tradicionalment o en una posició de desavantatge dins de la societat.

3. CONTEXT

L'aparició dels partits d'extrema dreta a Europa han suposat un fenomen que ha afectat els resultats electorals de les últimes dècades. Aquestes forces polítiques no sols han incrementat el seu benefici electoral, sinó que també han obtingut representació en els diferents parlaments nacionals, com ja s'ha comentat en el marc teòric. Fa un parell de dècades aquestes formacions de caràcter autoritari i xenòfob se situaven en els marges de la societat i de la política institucional, no gensmenys, en l'actualitat formen part del mapa polític i són equiparables a la resta de forces del sistema. L'auge a Europa dels partits d'extrema dreta semblava ser una situació llunyana a l'esfera política d'Espanya, però l'aparició de Vox va suposar un canvi de paradigma en l'escenari polític i electoral espanyol.³⁶ En els últims anys, aquesta classe de partits polítics ha incrementat el seu èxit electoral, així com la seva participació en governs de coalició al llarg del continent. En aquest context, no obstant això, el cas espanyol –juntament amb altres països com Portugal– ha estat sempre una excepció destacada; la ultradreta a Espanya sempre ha estat molt fragmentada i ha presentat un clar biaix antidemocràtic, moltes vegades relacionat amb la nostàlgia per les dictadures militars del segle passat.

Vox és un partit polític inicialment fundat el desembre de 2013 com una escissió del PP; entre els militants d'aquest partit es trobaven antics afiliats conservadors del Partit

---

³² TAPIA, op. cit., pàg. 17.

³³ Sentència del Tribunal Suprem 360/2010, de 15 d'abril.

³⁴ KELELE, Eddy. "Quemar fotos del Rey excede la crítica política".

³⁵ Europa Press. "Archivada la causa a siete profesoras por presuntamente humillar a hijos de guardias civiles tres el 1-O".

³⁶ JARÁIZ GULÍAS, Erika et al. "Emociones y radicalización política: el paso del voto del PP a Vox". Pàg. 133-152.

Popular i propers a l'expresident José Aznar com Alejo Vidal-Quadras –membre fundador de Vox i antic president del PPC entre 1991 i 1996–, Santiago Abascal –actual president del partit– i Javier Ortega Smith –membre fundador i actual portaveu–. Aquests militants que es van desglossar criticaven el PP de Rajoy per ser massa moderat en qüestions com els valors tradicionals, la unitat nacional o la llibertat econòmica.³⁷ Un cop creat Vox, Santiago Abascal es va referir al Partit Popular com “la derecha cobarde”.³⁸ En aquesta afirmació es pot llegir implícitament que els de Vox reivindiquen trobar-se a la dreta dels populars.³⁹ Des de l'inici, aquest partit tenia el suport de la plataforma activista ultracatólica HazteOír, la qual va fer d'amfitriona de la primera roda de premsa que va realitzar Vox. El seu primer manifest es va formular en termes relativament acceptables per al gran públic en declarar que Vox era un projecte que tenia per objectius “cohesionar la Nació, aconseguir l'eficiència de l'Estat, millorar la qualitat de les institucions, garantir l'honoradesa dels responsables públics i impulsar el creixement econòmic en benefici de tots els ciutadans”.⁴⁰

Les primeres eleccions en què Vox va presentar-se van ser les europees del maig de 2014 amb Alejo Vidal-Quadras com a cap de llista. La nova formació política es va quedar a tan sols 2.000 vots d'aconseguir un escó a Brussel·les. Pocs mesos més tard, Vidal-Quadras va deixar el partit al·legant que no volia contribuir a la dispersió del vot de la dreta davant l'emergent “extremismo izquierdista” de “tintes totalitarios”,⁴¹ clara al·lusió a Podemos.

Quan l'actual exlíder va abandonar Vox, Santiago Abascal ja havia estat elegit president del partit, que ho tornaria a ser el març de 2016. Juntament amb altres dirigents com Ortega Lara, Abascal venia del PP contrari al nacionalisme basc en els anys del terrorisme d'ETA. Cal esmentar que el 22 de gener de 2017 aquesta formació política va participar en la trobada de la dreta populista radical europea a Alemanya, on van assistir Marine Le Pen, Frauke Petry o Geert Wilders. L'abril de 2018 Vox es va reunir amb Steve Bannon, cap d'estratègia de Donald Trump, qui va identificar el partit amb la tendència de la nova dreta a Europa.⁴²

Sota el lideratge d'Abascal, Vox es va presentar a totes les eleccions possibles, però no van tenir èxit fins a les eleccions autonòmiques andaluses del desembre de 2018, on van aconseguir gairebé un 11% dels vots. El partit amb més vots de les citades eleccions va ser el PSOE, amb 33 escons.⁴³ Aquest succés posa punt final a l'*excepció espanyola*⁴⁴ de gairebé 40 anys, durant els quals cap força d'extrema dreta havia entrat dins les

---

³⁷ PORTERO, Pilar; CAÑIL, Ana. “¿Qué es Vox?”.

³⁸ VALLÉS, Matías. “La ultraderechita cobarde”.

³⁹ FERREIRA, Carles. “Vox como representante de la derecha radical en España: un estudio sobre su ideología”. Pàg. 73-98.

⁴⁰ “Manifiesto fundacional”. *Vox*.

⁴¹ CAÑIZARES, María Jesús. “Vidal-Quadras abandona la militancia de Vox”.

⁴² FERREIRA, Carlos. Op. cit.

⁴³ “Elecciones d'Andalusia”. *El País*.

⁴⁴ CAMARGO FERNÁNDEZ, Laura. “El nuevo orden discursivo de la extrema derecha española: de la deshumanización a los bulos corpus de tuits de Vox sobre la inmigración”. Pàg. 63-82.

cambres autonòmiques o el Congrés gràcies al Partit Popular,⁴⁵ que durant moltes dècades va ser l'aixopluc de l'ala dreta espanyola –àdhuc el de la més radical–.

El PP va impedir que el seu esperit més radical sortís públicament durant diversos anys, però Vox va entrar amb tanta força que el novembre de 2019, en la repetició de les eleccions generals, va aconseguir 52 escons al Parlament espanyol. Cal dir que van atènyer més del doble d'escons que no pas a l'abril d'aquell mateix any, que en van obtenir 24.⁴⁶ Aquest fet va confirmar la tornada de l'extrema dreta a Espanya després d'hivernar durant tants anys. En les eleccions generals de l'abril de 2019, el PSOE va ser el partit amb més votat –concretament va aconseguir 123 escons–, així com en la repetició de les votacions al novembre del mateix any, que en va guanyar 120.⁴⁷ En aquestes últimes eleccions van votar a favor de la investidura de Pedro Sánchez el PSOE, Unidas Podemos, el PNV, Más País, Compromís, BNG i Teruel Existe.⁴⁸ Per tant, Sánchez es va convertir en el President del Govern d'Espanya.

Però, per què Vox va créixer amb tanta força? Hi ha diversos factors que podrien ser la causa d'aquesta popularitat: (a) la crisi del PP pels casos de corrupció que van sortir a la llum, (b) la normalització del discurs de la ultradreta per la competència entre PP i Ciutadans, (c) l'onada mundial dels nous populismes xenòfobs, (d) el marc *catch-all* del conflicte territorial català i (e) les polítiques de rigidesa en el marc de la crisi econòmica global.⁴⁹

Tot i haver criticat l'ala dreta-centrista, Vox va prioritzar els pactes d'estabilitat parlamentària amb el Partit Popular i Ciutadans per desallotjar a l'esquerra de les institucions. Els temes que han posat sobre la taula per arribar a acords coincideixen plenament amb el seu discurs i propostes de campanya: la derogació de les lleis de gènere i LGTBI,⁵⁰ la defensa de la unitat d'Espanya, la rebaixa d'impostos i el suport a la iniciativa empresarial,⁵¹ la lluita contra la immigració il·legal o la protecció de la cultura tradicional.⁵²

Actualment, Vox té 33 diputats al Congrés. Ergo, en les eleccions de 2023 va perdre 19 escons en comparació amb els que tenia l'any 2019.⁵³ En aquesta votació, el partit que més escons va aconseguir va ser el PP, en concret 137. Però qui va acabar governant va ser el partit de Pedro Sánchez, actual president del govern d'Espanya. Això va ser possible gràcies al vot favorable de Sumar, ERC, Junts, PNV, EH Bildu, el Bloque

---

⁴⁵ CAMARGO FERNÁNDEZ, Laura, op. cit.

⁴⁶ “Elecciones Generales”. *Constitución espanyola*.

⁴⁷ “Elecciones generales 2019”. *El País*.

⁴⁸ MAYO, M. G. “Pedro Sánchez gana la investidura por dos votos”.

⁴⁹ CAMARGO FERNÁNDEZ, Laura. OP. cit.

⁵⁰ “Vox fulmina en su programa el ministerio de Igualdad y dinamita los avances feministas y LGTBI+ en materia legislativa”. *Público*.

⁵¹ “España decide”. *Vox*.

⁵² FERREIRA, Carlos. Op. cit.

⁵³ “Elecciones generales 2023”. *El País*.

Nacionalista Galego, Coalición Canaria i el mateix PSOE.⁵⁴ Per al professor i polític Fernando Vallespín, els d'Abascal són “l'ala dreta del PP, la dreta radical, com una espècie d'Unitat Alabesa que es va despenjar dels populars, però que continuen mantenint la seva dependència. El que Vox voldria ser és un partit d'extrema dreta a l'estil del Front Nacional de Le Pen, i no ho són. El gran exemple d'aquest moment va ser la moció de censura”.⁵⁵ En quant a la moció de censura mencionada, Vallespín es refereix a la que es va debatre els dies 21 i 22 de març de 2023, en la que Vox y 51 diputats més van presentar contra el Govern presidit per Pedro Sánchez. El partit d'Abascal va presentar com a candidat a Ramón Tamames Gómez, candidat de Vox. El resultat de la votació va ser desfavorable, atès que es van recomptar 201 vots en contra, 91 abstencions i 53 vots a favor de la menció de censura.⁵⁶

El partit liderat per Santiago Abascal no es presenta com un partit en contra del sistema democràtic, sinó que aprofita les oportunitats que li donen i es manté dins dels marges. No obstant això, és un partit d'extrema dreta, com ja s'ha dit, perquè els ciutadans el situen en l'extrem de la dreta i ell mateix nega la idea d'igualtat, defensada per la societat actual. Malgrat la defensa de molts estudiosos d'enquadrar Vox com un partit de dreta radical per la presència del nativisme i l'etnonacionalisme en els seus discursos o en la repulsió contra els immigrants, no són nocions que permetin catalogar-lo únicament com a dreta radical. La diferència radica en l'adequació al marc de competició i aquí, Vox, sap jugar el seu paper a la perfecció.⁵⁷

El partit polític protagonista d'aquest treball és conegut sobretot pels revolts que ha causat des que ha entrat a les institucions espanyoles: anar en contra de l'Agenda 2030 públicament,⁵⁸ la qual té objectius que inclouen, per exemple, erradicar la pobresa, lluitar contra la desigualtat i actuar contra el canvi climàtic; censurar *Orlando*, de Virginia Woolf, a causa que el protagonista passa de ser un home a una dona⁵⁹ o la pel·lícula *Lightyear*, de Disney, perquè dues dones es feien un petó en una de les escenes;⁶⁰ també fan publicitat que, com s'observarà, és molt polèmica per com juguen amb les paraules i les imatges.

---

⁵⁴ CADENAS, Julia F. “Así llega Sánchez a la investidura: los pactos con Sumar, ERC, Junts, EH Bildu, BNG, PNV y Coalición Canaria”. *Newtral*.

⁵⁵ PORTERO, Pilar; CAÑIL, Ana, op. cit.

⁵⁶ “Mociones de censura”. *Congreso de los diputados*.

⁵⁷ JARÁIZ GULÍAS, Erika et al. Op. cit.

⁵⁸ “Vox no apoya una Ley basada en la Agenda 2030 y los Objetivos globalistas”. *Vox*.

⁵⁹ FERNÁNDEZ, Laura. “Censura de ‘Orlando’: Vox teme a Virginia Woolf un siglo después”.

⁶⁰ “Censuran en Bezana la película ‘Lightyear’ debido a un beso entre mujeres”. *La Vanguardia*.

4. METODOLOGIA

En l'anàlisi elaborada s'han utilitzat les pautes exposades per la Circular 7/2019, que segueix el que anuncia l'ECRI, la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància, en la seva citada Recomanació núm. 15. En aquest document s'hi recullen els criteris del Pla d'Acció de Rabat de Nacions Unides per poder deliberar si l'expressió entra dins el tipus del discurs d'odi, en el que es considera el context en què s'utilitza el discurs d'odi, la capacitat de l'emissor, en aquest cas es podria dir que les figures polítiques són influents pel seu poder de lideratge. Si es pren com a punt de partida la definició de lideratge de Burns s'hauria d'entendre com el procés mitjançant el qual les "persones amb uns certs motius i propòsits mobilitzen, en competició o conflicte amb unes altres, recursos institucionals, polítics, o psicològics per estimular, captar l'atenció i satisfer els motius dels seguidors".⁶¹ Segons un estudi relatiu a la influència dels líders parlamentaris, la imatge d'aquests resulta determinant a l'hora de decidir el vot, atès que influeix significativament en la probabilitat que aquests apoderats guanyin més paperetes.⁶² Val a dir que es pot actuar de dues maneres diferents: en sentit positiu, quan l'opinió favorable sobre un líder condueix cap al fet que l'elector voti aquest líder, o bé en sentit negatiu, és a dir, quan l'opinió desfavorable sobre un líder determina que el ciutadà opti per a l'adversari.⁶³ Sens dubte no tots els líders tenen la mateixa influència, nogensmenys, en el treball citat s'ha pogut observar que com més unitat interna hi hagi dins la formació política, més lideratge i, consegüentment, major probabilitat que la valoració del líder determini el vot.⁶⁴ Així mateix, en l'examen també es tindran en compte la naturalesa i la contundència del llenguatge utilitzat, el context del comentari, és a dir, si es tracta d'un fet aïllat o no, el mitjà emprat i la naturalesa de l'audiència.

En aquesta anàlisi s'han estudiat diverses actuacions del partit polític Vox realitzades durant les darreres eleccions generals espanyols del novembre de 2019 i les eleccions del 2023. Per tant, es farà ús d'una metodologia qualitativa, aquest tipus de metodologia persegueix la comprensió i la descripció dels fenòmens, així com la descripció rigorosa i objectiva basada en una comprensió contextualitzada dels fenòmens socioculturals per tal de poder-los explicar.⁶⁵ Primerament s'han recopilat diferents intervencions que han propiciat els diputats de Vox –majoritàriament estan realitzades per Santiago Abascal– durant entrevistes concedides a la televisió o penjades a YouTube. No s'han pogut analitzar totes les intervencions que van fer els membres d'aquest partit durant les campanyes electorals de les votacions esmentades a causa de la limitació d'aquest treball, de manera que s'han escollit 4 expressions emeses durant les citades eleccions. Cal dir que la tria de les intervencions ha estat totalment objectiva, algunes expressions que a primera vista podien semblar un delictes d'odi cap un determinat col·lectiu no ho han estat quan s'han analitzat en profunditat; l'autora ha optat per les que més li van cridar l'atenció sense saber quin seria el veredict final.

---

⁶¹ BURNS, J. M. "Nueva York: Harper and Row". *Leadership*.

⁶² MATA LÓPEZ, Teresa; ORTEGA RUIZ, Manuela. *Liderazgo y voto: la influencia de los líderes en tres elecciones autonómicas*.

⁶³ RICO, G. *Líderes políticos, opinión pública y comportamiento electoral en España*.

⁶⁴ MATA LÓPEZ, Teresa; ORTEGA RUIZ, Manuela, op. cit.

⁶⁵ SANJUÁN NÚÑEZ, Lucía. *Introducción a la metodología cualitativa d'investigació*.

Ergo, la finalitat d'aquest estudi és comprovar de manera neutra –per mitjà de les pautes citades– si les actuacions que ha realitzat el partit polític Vox estan emparades per la llibertat d'expressió o si poden ser susceptibles de constituir un delictes d'odi.

5. ANÀLISI

Aquest estudi es farà mitjançant la Circular 7/2019, com ja s'ha esmentat anteriorment, atès que es realitzarà la mateixa funció que executen els Fiscals espanyols: facilitar solucions als diferents problemes que la figura delictiva, en aquest cas de l'art. 510 CP, pugui plantejar en la pràctica. La citada Circular segueix les pautes marcades per l'ECRI en la Recomanació núm. 15 per fixar el llindar que permeti establir adequadament quin tipus d'expressions constitueixen delictes, és a dir, ajuda a delimitar la punibilitat del discurs d'odi. Dit això, s'estableix que és important tenir en consideració: (a) el context en què s'utilitza el discurs d'odi –especialment si ja existeixen tensions greus relacionades amb aquest discurs en la societat–, (b) la capacitat de la persona que efectua el discurs d'odi per exercir influència sobre els altres, (c) la naturalesa i contundència del llenguatge emprat: si és provocatiu i directe, si utilitza informació enganyosa, difusió d'estereotips negatius, estigmatització, o si és capaç d'incitar a la comissió d'actes de violència, intimidació, hostilitat o discriminació per altres mitjans; (d) el context dels comentaris específics, que siguin un fet aïllat o reiterat, o que es puguin equilibrar amb altres expressions pronunciades per la mateixa persona o per altres –especialment durant el debat–, (e) el mitjà utilitzat, si pot –o no– provocar una resposta immediata de l'audiència així com en un acte públic en directe. Finalment, s'haurà d'observar (f) la naturalesa de l'audiència: si té o no els mitjans, si és propensa o susceptible de barrejar-se amb actes de violència, intimidació, hostilitat o discriminació. Es troba important exposar que la Recomanació núm. 15 no considera la forma d'expressió satírica que simplement ofèn, danya o molesta com discurs d'odi.⁶⁶

I. Discurs de Vox a les eleccions de 2019

En primer lloc, es comentaran les declaracions realitzades per Vox durant la campanya electoral de la repetició de les eleccions el 2019, concretament el 10 de novembre, que han estat escollides. La primera intervenció que s'analitzarà va tenir lloc durant el debat de *La Academia de TV*, on Santiago Abascal va dir: “Yo vivo en un barrio popular de Madrid: en el barrio de Hortaleza, allí hay un centro de MENAs, y cada vez que salgo a la calle me encuentro con mujeres que me vienen a contar que los policías les dicen que no salgan con joyas a la calle, con madres preocupadas porque sus hijas llegan por la noche y tienen miedo de ser asaltadas”. Primerament si se segueixen els passos de la Circular 7/2019 i l'ECRI, s'ha d'observar quin és el context social. En aquest cas, la intervenció es dona durant un context en què els crims racistes van incrementar un 20,9% al passar de 426 crims el 2018 a 515 el 2019. Cal dir que és el delictes d'odi que

---

⁶⁶ Recomanació de Política General de la ECRI N°15, op. cit.

més va augmentar a Espanya i la majoria de detinguts o investigats per aquest tipus de delictes eren de nacionalitat espanyola, concretament un 84,7%.⁶⁷

L'orador de l'expressió que s'està analitzant és Santiago Abascal és el president del partit de Vox, el qual va aconseguir guanyar molta força durant les dues eleccions realitzades el 2019, la conseqüència va ser que gent que votava el PP, passés a donar el vot a Vox. Ergo, es podria concloure que –a l'haver succeït aquest fet– la força política mencionada és influent en la societat espanyola i, consegüentment, en el vot d'aquesta.⁶⁸ Cal fer esment que el TEDH va exposar en el cas Féret contra Bèlgica que:

La qualitat de parlamentari del demandant no pot considerar-se una circumstància atenuant de la seva responsabilitat. El Tribunal considera que la incitació a l'exclusió dels estrangers constitueix una lesió fonamental dels drets de les persones i hauria de justificar, en conseqüència, la precaució especial de tots, inclosos els polítics. (...) Si, en un context electoral, els partits polítics han de gaudir d'una àmplia llibertat d'expressió a fi de tractar de convèncer els seus electors, en el cas d'un discurs racista o xenòfob, tal context contribueix a avivar l'odi i la intolerància ja que, per la força de les coses, la posició dels candidats a les eleccions tendeix a enfortir-se i els eslògans o fórmules estereotipades tendeixen a imposar-se sobre els arguments raonables. L'impacte d'un discurs racista i xenòfob és llavors major i més nociu.

En aquest cas concret Abascal fa referència als menors no acompanyats, val a dir que la gran majoria d'ells són dels països del Magreb, concretament d'Algèria i del Marroc.⁶⁹ El líder de Vox utilitza l'expressió MENAs, la qual sorgeix de l'àmbit jurídic com una noció neutra, però en alguns sectors de la nostra societat el concepte de MENA ha adquirit una connotació negativa que deshumanitza els menors i els converteix en un col·lectiu uniforme sobre qui llençar fàcilment missatges d'odi.⁷⁰ Tornant al cas que pertoca, la intervenció d'Abascal difon estereotips negatius: “allí hay un centro de MENAs y me encuentro con mujeres que me vienen a contar que los policías les dicen que no salgan con joyas a la calle, con madres preocupadas porque sus hijas llegan por la noche y tienen miedo de ser asaltadas”. S'està dient implícitament que els MENAs són delinqüents i que aquests provoquen terror en el barri. És veritat que la criminalitat va augmentar a Madrid de l'any 2018 al 2019,⁷¹ però no es pot afirmar certament que és a causa dels centres de menors estrangers.

Vox assegura que la inseguretat del barri és per aquest centre de menors estrangers no acompanyats, i no seria el primer cop que fan referència als immigrants il·legals com a causa primària de l'increment de criminalitat als barris. Com es veurà en apartats següents, Santiago Abascal té precedents de titllar els immigrants il·legals de delinqüents i de gent violenta, per tant, no és tractaria d'un fet aïllat.

Cal dir que aquest discurs es va proferir durant una franja d'alta audiència, ja que es tractava del debat de les segones eleccions generals de 2019 i es considera una emissió

⁶⁷ “Los delitos e incidentes de odio aumentaron en España un 6,8 por ciento en 2019”. *La Moncloa*.

⁶⁸ LORENTE FERRER, José. “El PP recibe un trasvase de votos cada vez mayor de Vox, pero también del PSOE”.

⁶⁹ Accem. “Infancia y adolescencia migrante no acompañada”.

⁷⁰ Equip de Migració i Refugi d'Amnistia Internacional. “MENAS: Desmontando bulos sobre los niños y las niñas migrantes en situación de desamparo”.

⁷¹ “Indicadores de Seguridad de 2019 – 4º trimestre por provincias, tipología penal y períodos”.

important. En concret hi va haver una audiència de 8,6 milions d'espectadors, és a dir, una quota de pantalla del 52,7%.⁷² Tot i que aquesta declaració no pot provocar una resposta immediata de violència física, sí que pot generar un clima d'odi a les xarxes socials, atès que avui en dia és l'habitual mitjà per fer propaganda d'aquest tipus de discurs. En les publicacions d'aquesta intervenció de Santiago Abascal que va fer Vox tant al seu compte d'X com de TikTok es poden llegir respostes com: “Primero los españoles y luego los demás, siempre q sean legales y con ganas de trabajar, no de robar y vivir a nuestra costa”⁷³ o “Tenemos que ir a votar TODOS!! Hay que sacar a esta gentuza! Sino, destrozaran a España”.

Finalment, la Circular citada exposa que s'ha de tenir si el mitjà pel qual s'ha publicitat l'expressió és susceptible de barrejar-se amb actes de violència, intimidació o discriminació. En aquest cas, es podria fer menció d'un vídeo que va circular per internet on es podien veure dos homes emmascarats amb el que semblaven pals o rems atacant dos nois d'origen magrebí mentre aquests últims esperaven l'autobús.⁷⁴ Així mateix, també hi va haver casos de pallisses a menors sols estrangers d'entre 13 i 14 anys que formaven part del centre que hi ha al barri d'Hortaleza de Madrid, la mateixa institució que cita Abascal en la seva intervenció; també es va donar el cas en què es va negar l'entrada en un McDonald's a tres nens estrangers no acompanyats, una dona va començar a insultar un noi afrodescendent exigint-li que marxés de la plaça perquè “era negre”, entre altres casos.⁷⁵ Aquest tipus de partits promouen l'odi cap a la població migrant, refugiada i racialitzada i ho fan mitjançant les xarxes socials. Aquesta estratègia de la ultradreta és assumida i compartida pels sectors més conservadors, els quals retuiten i difonen els seus missatges.

Per donar resposta a aquesta primera anàlisi, cal dir que la sentència del TEDH Féret contra Bèlgica, fa referència a un cas semblant en què el demandant, Daniel Féret, va realitzar una propaganda política titulada “Carrer des Palmiers: un centre per a refugiats enverina la vida dels veïns”,⁷⁶ on va puntualitzar unes “paraules sense matisos, no documentades sobre les causes i els efectes i que creaven una barreja irracional, convidaven a l'odi cap als refugiats, necessàriament estrangers (...). Tal discurs incita al públic, inevitablement i, particularment, al públic més feble, a tenir sentiments de menyspreu, de rebuig general i incondicional, i fins i tot, en alguns, d'odi cap als estrangers”.⁷⁷ D'aquesta manera s'està fent la mateixa referència en ambdues expressions: el centre de refugiats del barri, en el cas que s'atén, de menors estrangers

---

⁷² “Cerca de 9 millones de espectadores han visto el debate electoral para las elecciones de noviembre”. *ReasonWhy*.

⁷³ Remarort [remarort].

⁷⁴ “Isa Serra denuncia la agresión de dos hombres a dos menores extranjeros en Hortaleza”. *El País*.

⁷⁵ MUÑOZ ROJO, Pablo. “El debate, Abascal y el triunfo del racismo”.

⁷⁶ El 29 de juny de 2000, el Centre va presentar una querrela contra el demandant, en la seva qualitat d'editor responsable d'un full volant titulat “Carrer donis Palmiers: un centre per a refugiats enverina la vida dels veïns”. Aquest full volant deia així: “Després de Rendeux, Rixensart, és el municipi de Woluwe-Saint-Pierre l'afectat per la problemàtica dels centres per a refugiats. El carrer donis Palmiers pateix, des de fa diversos mesos, la presència d'un centre així que causa als habitants moltes molèsties: degradació dels béns, soroll, residus, altercat a vegades violents”.

⁷⁷ STEDH, assumpte Féret contra Bèlgica, op. cit.

no acompanyats, fa impossible la vida dels veïns a causa de l'augment de violència. Per tant, si Féret va ser condemnat per haver publicat això en una publicitat electoral, per què no ho podria ser Abascal per haver realitzat la intervenció comentada en una televisió pública?

Amb tot això, es podria concloure que aquesta intervenció de Santiago Abascal constitueix un delictes d'odi de caràcter racista i xenòfob, atès que es dirigeix contra els menors estrangers no acompanyats i compleix amb tots els requisits que la Circular 7/2019 indica perquè es tracti d'un delictes d'aquest tipus. Endemés, segons el TEDH, aquest tipus de comentaris “juguen deliberadament amb els sentiments eventualment xenòfobs d'una part de la població (...), difon expressions que degraden i es burlen d'una comunitat –en aquest cas d'estrangers no europeus– als quals imputen arbitràriament i sistemàticament comportaments antisocials que suposen intencions necessàriament delictives (...) que promouen la negació als estrangers no europeus dels drets socials i polítics.”⁷⁸ Tot i que no creï una resposta immediata dels oients del discurs, sí que crea un ambient de violència i discriminació cap als immigrants, sobretot –com ja s'ha dit– a les xarxes socials. Es veu necessari citar la Circular 7/2019 perquè exposa que els fiscals defensaran que aquest tipus penal s'estructura com un perill abstracte, el qual no exigeix el foment d'un acte concret, “sinó l'aptitud o idoneïtat per generar un clima d'odi o discriminació que sigui susceptible de provocar accions enfront d'un grup o els seus integrants, com a expressió d'una intolerància excloent davant els quals són diferents.” Aquestes instruccions declaren que el delictes de risc abstracte quedarà consumat tot i que no es produeixi un resultat de perill concret, ja que “el legislador persegueix que es castigui una acció, que, per ser perillosa en si mateixa, posa en perill el bé jurídic que protegeix el tipus”,⁷⁹ és a dir, no cal que s'hagi de produir cap mena de resultat, sinó que només s'exigeix la creació d'un clima de discriminació o d'odi.

Com s'ha pogut comprovar, aquest tipus de declaracions poden causar l'inici d'incidents violents com el que s'ha comentat de dos individus que van apallissar dos menors estrangers sols a Hortaleza, aquests últims formaven part del centre de menors no acompanyats. Així doncs, es podria concloure que aquesta intervenció de Santiago Abascal efectivament constitueix un delictes d'odi per motius racistes i xenòfobs, el qual està castigat amb pena de presó de 1 a 4 anys i multa de 6 a 12 mesos.⁸⁰

---

⁷⁸ STEDH, assumpte Féret contra Bèlgica, op. cit.

⁷⁹ Circular 7/2019, op. cit.

⁸⁰ Article 510.1 del Codi Penal espanyol.

La segona intervenció que s'analitzarà diu així:

–parlant sobre Catalunya– Aplicando el art. 155, suspendiendo la autonomía, tomando el control de esos medios de comunicación de manera pronta para hacer que los afectos y el conocimiento de una historia común pueda empezar a sentarse entre los catalanes. Lo hemos visto incluso en los regímenes totalitarios, en las dictaduras, por mucho tiempo que duren no consiguen acabar con la libertad de las personas, no consiguen acabar con las ideologías contrarias.⁸¹

Aquesta declaració de Santiago Abascal es va fer durant una entrevista a amb un *youtuber* penjada a la xarxa el 7 de novembre de 2019. En aquest cas el context fa referència a tot el conflicte que va haver-hi amb Catalunya: l'increment del sentiment independentista català, la celebració del referèndum l'1 d'octubre de 2017, les mobilitzacions socials contra la il·legalització de la citada votació i de la repressió de les forces de seguretat de l'Estat. Així com també l'aprovació de l'art. 155 CE, una norma de coerció federal que faculta el govern espanyol a assumir el control d'una comunitat autònoma i que va fer aplicar Mariano Rajoy. D'aquesta manera es van crear diferents bàndols: la gent que estava a favor de la independència de Catalunya, la gent que estava en contra d'aquesta, i les persones que es trobaven enmig d'aquell conflicte i que promouien el federalisme.⁸²

En aquesta intervenció s'està considerant els catalans com un règim totalitari, el qual només podrà caure si es pren el control dels mitjans de comunicació per inculcar als catalans una història comú, que se sobreentén que és la història d'Espanya. Per tant, Vox està dient que vol acabar amb la cultura catalana? Es pot observar que es fa un ús d'un llenguatge aversiu, ja que parla de Catalunya com si fos una dictadura. El que pertoca observar és si els catalans entren dins de les raons disposades en l'art. 14 CE, relatiu a la igualtat i no discriminació, perquè es pugui considerar que un delictes sigui d'odi. Per saber-ho s'haurà d'acudir al que diu la jurisprudència: en una sentència del Jutjat d'Instrucció de Cerdanyola del Vallès es va condemnar el demandat amb una pena privativa de llibertat de 8 mesos per haver fet una piulada dient "Poca mierda veo en Twitter para haberse estrellado un avión lleno de catalanes".⁸³ Nogensmenys, la SAP de Barcelona 237/2017, de 25 de maig absol la persona demandada per considerar que "el Govern de Catalunya està prou legitimat per accionar en defensa de l'honor del poble català, en cap dels fragments que fonamenten l'acció es pot considerar que les expressions de l'apel·lat vagin dirigides al poble català o a la ciutadania de Catalunya, el que condueix a la desestimació de la demanda".⁸⁴ En aquest cas, l'autor dels fets va manifestar: "Veremos qué es lo que hace el gobierno de España en relación a la amenaza de separatismo porque lo que está claro es que de un lado se está generando confrontación, división, se está sembrando odio, la cizaña... y eso no conviene a nadie. Vamos a hablar, vamos a colaborar, vamos a cooperar, pero eso se hace entre personas, ¿eh?. No entre gentuza.." Així mateix també va comentar: "Bueno, es el totalitarismo secesionista en toda España ... Lo que hay que defender y lo que hay que luchar es

⁸¹ "EL ORGULLO NO REPRESENTA A LOS GAIS". Entrevista a Santiago Abascal | InfoVlogger. InfoVlogger.

⁸² SERRA, Macià et. al. "Cataluña y la triple crisis espanyola".

⁸³ Sentència del Jutjat d'Instrucció de Cerdanyola del Vallès 25/2017, de 15 març.

⁸⁴ Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona 237/2017, de 25 de maig.

porque los españoles estemos unidos. No caer en la trampa de la mentira, de la imposición, de la demagogia, del totalitarismo secesionista”.⁸⁵ Aquestes declaracions, en ser anàlogues a les que fa Abascal, atès que els dos subjectes es refereixen a Catalunya com si es tractés d’una dictadura, es podria dir que els catalans no es troben protegits pel precepte de la Constitució mencionat anteriorment.

Així mateix es podrà comprovar més endavant que aquest comentari no es tracta d’un fet aïllat per part de l’orador. El mitjà utilitzat en aquest cas és la plataforma YouTube, en la qual es poden posar comentaris sota els vídeos, però no n’hi ha cap que es pugui interpretar com d’odi cap als catalans. Finalment, cal dir que aquesta expressió és susceptible de barrejar-se amb actes de violència vers els catalans, ja que Vox va fer dues piulades en referència a Catalunya: “Barcelona tomada por los CDR. Carreteras cortadas, barricadas en el AVE y el Aeropuerto del Prat a punto de ser colapsado, la violencia separatista está restringiendo la libertad de millones de personas. ¿Qué más hace falta? La rebelión golpista sigue más viva que nunca.”⁸⁶ i “Quiebra total de la autoridad en Cataluña, violencia y toma de infraestructuras. Mientras, TV3 y La Sexta blanqueando a los CDR. Hay que ilegalizar a los partidos separatistas, cerrar sus terminales mediáticas y declarar el estado de emergencia aplicando el #116YA.”⁸⁷ Ambdues piulades tenen comentaris violents com: “Con lo fácil que sería mandar parte del ejército para allá sacar unos pocos tanques a la calle y a darle dos tortas bien dadas a más de un subnormal independentista... España unida jamás será vencida.”⁸⁸, “A palo seco se les pone en su sitio”⁸⁹, “Hay q dialogar..” i s’adjunta una imatge on es pot veure un bat de beisbol on posa “diálogo”.⁹⁰

Així doncs, aquesta intervenció es consideraria un delictes d’odi vers els catalans? L’Audiència Provincial de Barcelona va afirmar que els catalans no formen part dels col·lectius exposats en l’art. 14 CE, a diferència de la sentència que realitza el Jutjat d’Instrucció de Cerdanyola del Vallès, que sí que ho accepta. Per tant, a quina sentència s’hauria d’acudir? Si seguim el principi de jerarquia, l’Audiència Provincial és l’òrgan superior al Jutjat d’Instrucció, ergo, en aquest cas se seguirà el que dicti l’AP.⁹¹ Val a dir que el jurista i polític Sergi Blázquez ha tramitat més de 300 querelles per catalanofòbia i ha presentat a la Fiscalia centenars de denúncies d’odi per aquests motius, però la Fiscalia les ha arxivat perquè o bé es tracten de comptes anònims, o bé, com ja s’ha comentat en aquest paràgraf, no es consideren per motius de nacionalitat, ja que els catalans són espanyols.⁹²

---

⁸⁵ *Ibíd.*

⁸⁶ VOX [vox_es].

⁸⁷ *Ibíd.*

⁸⁸ MANUEL [manucruz87].

⁸⁹ Antonio [Antonio62331685].

⁹⁰ Jaws77 (Team Bruno) [JawsSR1977].

⁹¹ “Juzgados de Primera Instancia e Instrucción”. *Poder Judicial*.

⁹² GIL, Clara. “La ‘catalanofobia’: el rechazo de muchos españoles hacia los catalanes”.

“Lo hemos visto incluso en los regímenes totalitarios, en las dictaduras, por mucho tiempo que duren no consiguen acabar con la libertad de las personas”,⁹³ aquesta frase d’Abascal es troba emparada per la llibertat d’expressió per ser considerada una crítica, pel fet que –segons el Cas Stern Taulats i Roura Capella contra Espanya– “l’acte retret als demandants s’inscriu dins del marc de la crítica política, i no personal, de la institució, en particular del Regne d’Espanya com a nació.”⁹⁴ La sentència afegeix:

La independència de Catalunya, la forma monàrquica de l’Estat i la crítica al Rei en tant símbol de la nació espanyola (...) permeten concloure que no es tractava d’un atac personal contra el Rei d’Espanya, amb l’objectiu de menysprear aquest últim, sinó que era una crítica contra el que el Rei representa en tant cap i símbol de l’aparell estatal i de les forces, que segons els demandants, havien ocupat Catalunya, el que incumbeix l’àmbit de la crítica o dissidència política i correspon a l’expressió d’un rebuig de la monarquia en tant institució.

Amb els tres elements mencionats, el Tribunal constata que es tracta d’elements simbòlics que representen clarament i de manera evident una crítica política concreta dirigida a l’Estat espanyol i a la monarquia com la seva forma política. Per tant, es podria dir que fer referència a Catalunya com una dictadura o tractar els seus habitants de colpistes estaria emparat per la llibertat d’expressió, concretament es consideraria una crítica, atès que “el Tribunal recorda en aquest context que la llibertat d’expressió no sols s’aplica a les “informacions” o “idees” acollides favorablement o considerades com a inofensives o indiferents, sinó també per a aquelles que fereixen, molesten o inquieten: així ho requereixen el pluralisme, la tolerància i l’esperit d’obertura sense els quals no existeix la societat democràtica”.⁹⁵

La tercera declaració que s’ha analitzat és la següent: “Las élites de Bruselas quieren convencernos de que aceptemos la inmigración masiva, (...) quieren llevarnos a la islamización. En muchos barrios de Europa ya hay mucha dificultad para vivir, para poder entrar”. Aquesta afirmació va ser emesa per *La Academia de TV* durant el debat del 4 de novembre de 2019 sobre les eleccions generals d’aquell mateix mes. Com ja s’ha dit anteriorment, aquest debat va tenir molta audiència i qui va pronunciar la intervenció citada va ser Santiago Abascal, líder de Vox, de qui ja s’ha parlat *ut supra* i s’ha conclòs que efectivament és una persona influent en la societat espanyola.

En relació amb l’índole i la contundència del llenguatge utilitzat, quan Abascal exposa que “quieren llevarnos a la islamización” ve al cap el Cas Féret contra Bèlgica, ja que el demandat fa una vinyeta titulada “Programa del Front Nacional”, la qual va dirigida al Fiscal del Rei a causa de la creació del Centre per a la Igualtat d’Oportunitats i la Lluita contra el Racisme. Aquest programa fictici fomentava la repatriació dels immigrants i deia que es volia “oposar a la islamització de Bèlgica”, “interrompre la política de la pseudointegració”, “expulsar els parats extraeuropeus i la prioritat de l’ajuda social”, “deixar de sustentar les associacions socioculturals d’ajuda a l’integració dels immigrants”, “reservar el dret d’asil (...) a les persones d’origen europeu realment

⁹³ “EL ORGULLO NO REPRESENTA A LOS GAIS”. *Entrevista a Santiago Abascal | InfoVlogger*, op. cit.

⁹⁴ Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Stern Taulats y Roura Capellera contra Espanya 51168/15, de 13 de març de 2018.

⁹⁵ STEDH, assumpte Stern Taulats y Roura Capellera contra Espanya, op. cit.

perseguides per raons polítiques” i “entendre la expulsió dels immigrants en situació il·legal com una mera aplicació de la llei”. Així mateix, aquest programa també volia crear guetos ètnics i “salvar el nostre poble del risc que constitueix l’Islam conqueridor”. Aquesta publicitat política feta per Féret va ser condemnada pel TEDH, atès que “tal discurs suscita entre el públic, inevitablement i, particularment, entre el públic més feble, sentiments de menyspreu, de rebuig general i incondicional i fins i tot, en alguns, d’odi cap als estrangers”.⁹⁶ Cal dir que s’adverteix un altre element discriminatori a part del racista i el xenòfob, ja que només es dirigeix cap als immigrants musulmans, per tant, també es donaria el motiu de religió en ambdós casos.

En aquest cas, la intervenció estudiada es dona en un context on el racisme va augmentar significativament a Espanya, com ja s’ha pogut observar en la primera declaració analitzada. El mitjà utilitzat és el mateix que el de la primera intervenció exposada en aquesta anàlisi: la televisió pública espanyola. Vox va publicar en el seu compte oficial d’X el vídeo de l’expressió objecte d’aquesta anàlisi. En aquest tuit es poden llegir comentaris com: “No más inmigración ilegal y fuera islamismo!”.⁹⁷ Vox ja ha fet altres mencions als immigrants musulmans i a la islamització, com es veurà en l’apartat corresponent a aquests comentaris.

Finalment, es podria concloure que la declaració d’Abascal efectivament constitueix un delictes d’odi per motius de raça, de xenofòbia i de religió, concretament vers la gent musulmana que emigra a Espanya, si es pren com a model el que diu la sentència del cas Féret contra Bèlgica. Una de les vinyetes objecte del cas mencionat i la intervenció ja esmentada del líder de Vox són situacions anàlogues: en ambdues es fa referència a la islamització i a la immigració d’una manera negativa amb motiu discriminatori, atès que els dos autors volen “salvar el poble de l’islam”. El TEDH va declarar Féret culpable amb aquella campanya, ergo, s’hauria de penar i condemnar també la intervenció racista, xenòfoba i discriminatòria per motius de religió de Santiago Abascal, ja que el líder de Vox realitza una expressió d’una intolerància excloent davant els que són diferents, concretament davant les persones que segueixen la religió musulmana, i reuneix tots els requisits exposats anteriorment perquè un discurs es consideri un delictes d’odi.

La quarta intervenció que s’ha analitzat té lloc durant l’entrevista de YouTube ja mencionada que va concedir el líder de Vox al *youtuber* Isaac Parejo. Aquest introdueix el tema del qual parlarà Abascal: “Vox se ha posicionado muchas veces en contra del matrimonio LGTBI por el hecho de llamarse matrimonio, ¿verdad?”, Santiago Abascal contesta: “Sí, nosotros hemos dicho que la unión de un hombre y una mujer es un matrimonio y que la unión de dos hombres o dos mujeres debe ser una unión civil, pero no es un matrimonio”; seguidament l’entrevistador pregunta: “O sea que harían una ley de unión civil, ¿por ejemplo? ¿Con los mismos derechos que un matrimonio tradicional? (...) el derecho a adopción, por ejemplo”, “Probablemente ahí es donde no estamos de acuerdo, como no están de acuerdo muchas personas que son homosexuales

⁹⁶ STEDH, assumpte Féret contra Bèlgica, op. cit.

⁹⁷ susy [BoyMermelade].

que defienden la posición de Vox, que creen que efectivamente su unión no es un matrimonio y que creen que es mejor que un niño sea adoptado por un padre y por una madre.”, va contestar el líder de la força política mencionada. Així mateix, va afegir: “no sólo es lo que piensa Vox, Vox no representa a los heterosexuales, Vox representa a los españoles, algunos de ellos homosexuales que ven las cosas de esa manera, que piensan que es bueno que exista esa referencia paterna y materna de manera prioritaria. (...) Si podemos elegir yo creo que es bueno que a un niño se le ofrezca la posibilidad de vivir con un padre y una madre”.

Aquests comentaris fan referència a l'assumpte sobre el matrimoni entre persones homosexuals, qüestió molt controvertida i discutida actualment, no només a Espanya, sinó arreu del món. Els dos partits de dretes amb més vots a Espanya –Vox i PP– sempre s'han mostrat contraris a qualsevol dret atorgat al col·lectiu LGTBIQ+. A tall d'exemple, l'any 2018 Vox va proposar la promulgació d'una llei de protecció de la família natural i el PP, l'any 2005, uns mesos després que s'aprovés el matrimoni igualitari, va recórrer-ho davant el TC perquè la norma “desnaturalitza la institució constitucional del matrimoni”.⁹⁸ Així mateix, el PP també es va oposar a l'adopció per part de parelles del mateix sexe perquè “l'àmbit natural” de filiació dels menors és “la unió heterosexual”. Vox va afegir més lleny al foc dient: “que hagan lo que quieran, pero que no lo llamen matrimonio”.⁹⁹ Val a dir que 280.000 persones que pertanyen al LGTBIQ+ han patit agressions en els últims 5 anys a Espanya¹⁰⁰ per motiu de la seva sexualitat. Tot i que aquest col·lectiu ha guanyat molta visibilitat gràcies a tot el suport que se li està donant tant des del Govern com des de dins la societat, es podria concloure que existeix una tensió dins la societat, però aquesta no seria severa.

En aquesta declaració, el líder de la força política objecte d'aquest treball exposa en l'entrevista citada que no donarien els mateixos drets relatius a la unió matrimonial de les persones del col·lectiu mencionat que a la de les persones heterosexuales pel simple fet de voler contraure matrimoni amb una persona del seu mateix sexe. En el vídeo on s'ha realitzat la intervenció que s'està analitzant no s'han observat comentaris violents ni que inciten a l'odi cap al col·lectiu homosexual.

Així mateix, en primer lloc, es pot determinar que Vox no vol concedir al matrimoni homosexual la igualtat de condicions del matrimoni de persones de sexe diferent, atès que l'entrevistador pregunta si donarien els mateixos drets que té un matrimoni “tradicional” i Abascal contesta, de manera molt ambigua, que no. Per tant, s'estaria oposant que el col·lectiu homosexual exercís aquest dret per raons de la seva orientació sexual, motiu que es pot trobar dins l'art. 14 CE. Cal dir que l'art. 44 CC exposa que “Toda persona tiene derecho a contraer matrimonio conforme a las disposiciones de este Código. El matrimonio tendrá los mismos requisitos y efectos cuando ambos

---

⁹⁸ BORRAZ, Marta. “Las ideas de Vox sobre aborto, homosexualidad y violencia de género: la vuelta de tuerca a lo que ya intentó el PP”.

⁹⁹ *Ibidem*

¹⁰⁰ “Más de 280.000 personas LGTBI+ sufrieron agresiones en los últimos cinco años”. *FELGTTBI+*.

contrayentes sean del mismo o de diferente sexo”. Ergo, anar en contra del matrimoni de persones del mateix sexe suposaria contradir l’article citat.

En segon lloc, es fa referència a una altra qüestió: l’adopció. Santiago Abascal diu: “muchas personas que son homosexuales que defienden la posición de Vox (...) creen que es mejor que un niño sea adoptado por un padre y por una madre. (...) algunos (...) homosexuales ven las cosas de esa manera, que piensan que es bueno que exista esa referencia paterna y materna de manera prioritaria. (...) Si podemos elegir yo creo que es bueno que a un niño se le ofrezca la posibilidad de vivir con un padre y una madre”. Així doncs, Abascal prefereix que es doni com a primera opció per a aquella criatura que es troba en adopció una parella heterosexual pel mer fet de ser home i dona. Vox també ha propiciat altres expressions relacionades amb el matrimoni igualitari durant el programa de televisió “Un café con Susanna” com per exemple: “es una unión civil como la que podrían tener dos hermanas viudas” o “No, no es lo mismo –el matrimonio homosexual i l’heterosexual–. El matrimonio es una institución que históricamente ha unido al hombre y a la mujer”.¹⁰¹

La SAP de Múrcia exposa que “el mal llamado matrimonio homosexual es una abominación a ojos de dios”,¹⁰² al ser una frase va ser manifestada en un àmbit universitari, per tant, no és considerada més que una manera d’expressar –tot i ser una mica desafortunada– una opinió o una crítica vers la nova legislació que ha permès la celebració del matrimoni entre persones del mateix sexe, però no en si contra el col·lectiu d’homosexuals. L’AP considera que el querellat, en dir la frase mencionada, no està mostrant menyspreu cap al col·lectiu en si ni tampoc està incitant una discriminació o provocant una acció violenta contra ell, sinó que exposa la seva oposició cap al matrimoni entre persones del mateix sexe i des del punt de vista merament ideològic o teològic. El tribunal va estimar que amb la citada expressió no s’incita directament contra el grup o col·lectiu com el dels homosexuals mitjançant la provocació directa a la comissió del delictes, sinó que va dirigida contra la nova modalitat del matrimoni introduït per la llei estatal entre persones del mateix sexe.¹⁰³

Finalment, es pot concloure que, si se segueix el que exposa la sentència citada i havent analitzat tots els apartats necessaris, aquesta intervenció que va realitzar Santiago Abascal no constitueix delictes d’odi, atès que es considera una crítica a la institució del matrimoni, no un missatge d’odi vers el col·lectiu d’homosexuals. Endemés, Abascal respon intentant esquivar una resposta que el podria haver posat en evidència; mesura molt les seves paraules.

---

¹⁰¹ Un café con Susanna. Abascal, sobre el matrimonio gay: "Es una unión civil como la que podrían tener dos hermanas viudas".

¹⁰² Sentència Audiència Provincial de Múrcia 736/2017, de 8 de setembre.

¹⁰³ *Ibidem*.

II. Discurs de Vox a les eleccions de 2023

La segona part d'aquesta anàlisi està composta per 3 intervencions i un cartell publicitari de Vox durant la campanya electoral de les eleccions generals del 23 de juliol de 2023. Pel que fa a la primera expressió, la va realitzar Maria Ruiz Solás –diputada de la força política estudiada– durant un debat sobre polítiques d'igualtat organitzat per l'agència EFE. La diputada de Vox va considerar que Elisabeth Duval –portaveu de Sumar de feminisme i drets LGTBIQ+– era una “malalta crònica” pel tractament hormonal que rep com a dona transsexual: “Si tiene usted que medicarse constantemente pues probablemente sí que la considero una enferma crónica”.¹⁰⁴ Així mateix, en aquell debat va dir: “hay un aumento enorme de niños muy pequeños con procesos de transición que nos preocupa porque al final estamos convirtiendo a personas en enfermos crónicos”.¹⁰⁵

El context social d'aquesta intervenció va relacionat amb la discriminació que han patit les persones del col·lectiu LGTBIQ+. L'informe sobre l'evolució dels delictes d'odi a Espanya de 2016 efectuat pel Ministeri de l'Interior determina que dels 1.257 incidents relacionats amb aquests delictes dels quals tenia constància, 278 ho eren per raó d'orientació o identitat sexual, això és més d'un 22%. Val a dir que fa 22 anys l'Organització Mundial de la Salut va seguir els passos fets durant la dècada dels setanta per la psiquiatria nord-americana i suprimia l'homosexualitat del CIE 10, la Classificació Internacional de Malalties. L'eliminació de la suposada condició patològica de gais i lesbianes va ser un esdeveniment crucial en el llarg camí cap a l'emancipació del col·lectiu homosexual, posant al descobert l'homofòbia produïda i legitimada pel discurs mèdic oficial i contribuint enormement a l'acceptació social de l'homosexualitat.¹⁰⁶

Dins de la LGTBI-fòbia s'han de distingir dos tipus de discriminació: per orientació sexual i per identitat de gènere; aquesta última va ser introduïda expressament mitjançant la LO 5/2010 en el Codi Penal com a identitat sexual encara que, fins a aquest moment, s'entenia englobada en la discriminació per orientació sexual. En aquest cas concret es donaria la discriminació per identitat de gènere, atès que fa referència a les persones que no s'ajusten a les entitats normatives i Elisabeth és una dona transsexual. El Comissari pels Drets Humans del Consell d'Europa ha exposat que la identitat de gènere reconeix tant les persones transgènere o transsexuals –persones l'“autopercepció innata de les quals no està de conformitat amb el sexe que se'ls va assignar en néixer–, com les persones intersexuals –és a dir, persones “els cossos de les quals incorporen tots dos o uns certs aspectes tant de la fisiologia masculina com de la femenina i, a vegades, la seva anatomia genital”–.¹⁰⁷ Actualment, hi ha gent que encara

---

¹⁰⁴ Agencia EFE. Representante de VOX llama enferma crónica a Elisabeth Duval por su tratamiento hormonal.

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ AGUILÓ, A. J.; SANTOS, A. C. *Despatologizar, despenalizar, desaprender: luchas LGTB y emancipación social*.

¹⁰⁷ ASSIEGO CRUZ, Violeta et al. *Delitos de odio. Guía práctica para la abogacía*.

creu que l'homosexualitat o la transsexualitat és una malaltia i crea teràpies per curar-ho; “una terapia salvaje para 'curar' la homosexualidad: “el psiquiatra me ponía imágenes de hombres desnudos y me daba descargas eléctricas. (...) Durante 17 años, fue tratado por diez psiquiatras para que dejaran de gustarle los hombres. Aquilino Polaino llegó a aplicarle corrientes eléctricas durante un año, dos sesiones a la semana. “Me decía que tuviera paciencia”.¹⁰⁸ Maria Ruiz Solás és número dos a Madrid de les eleccions del 23J, per tant, es podria dir que és important i coneguda en l'àmbit de la política i –com s'ha comentat a l'inici de l'anàlisi– un líder polític d'un partit majoritari és considerat una persona influent. La senyora Ruiz, al ser número dos a les llistes madrilenyes, ho és. Quant a la contundència del llenguatge emprat, la diputada de Vox considera que una persona és una malalta crònica pel mer fet de la seva orientació sexual, la qual cosa entraria dins el precepte 14 CE.

El mitjà pel qual es va emetre el discurs és –com ja s'ha dit– un debat electoral dedicat a les polítiques d'igualtat organitzat per EFE que es va fer el 17 de juliol de 2023 a Madrid. No s'ha pogut saber quantes persones van estar presents de públic, però el directe del debat sencer que es va penjar a YouTube té 7.100 visualitzacions,¹⁰⁹ no gens menys, aquesta agència va publicar el clip on la diputada de Vox fa les declaracions citades i compta amb 11.000 visualitzacions.¹¹⁰ Com les úniques dades de les quals es pot obtenir retroacció són els comentaris del vídeo publicat en el compte d'EFE i els del compte d'X d'aquesta agència, és l'instrument que s'utilitzarà. En la publicació del compte d'X on s'exposa el que va dir la diputada de Vox es poden trobar comentaris com “Un hombre que se considera lesbiana pues muy bien no está de la cabeza, lo pintéis como lo pintéis”¹¹¹ o “Lo es –un malalt crònic–... lo que le jode es que va de "listo" y le han dado en todos los morros. Cuando uno no tiene principios, pasan estas cosas”.¹¹² Així mateix, també es poden llegir comentaris d'aversion a aquests col·lectius dins els comentaris del vídeo de YouTube mencionat anteriorment: “Que forma de victimizarse! Es acojonante. Y que forma de atrincherar a una persona que no ha dicho con mala intención lo que libremente considera y como partido señalan que obviamente se tienen que medicar de por vida porque su biología choca con su psicología. Según la definición de enfermedad, es así. Luego puedes matizar pero dejaros de dar lecciones (psoe y podemos)”, “Yo veo a un chico con vestido, y voz masculina...”, entre d'altres.

Aquesta intervenció que ha realitzat María Ruiz, diputada de Vox, podria constituir un delictes d'odi per motius de sexualitat, atès que està tractant de malalta crònica a la diputada de Sumar, que forma part del col·lectiu transsexual, pel simple fet de medicar-se amb hormones i ser trans. Però pot sorgir una qüestió: realment constitueix un delictes d'odi si la persona no tenia la intenció de dir-ho de la manera amb què ho ha dit? Es

---

¹⁰⁸ SIMÓN, Pedro. “Una terapia salvaje para 'curar' la homosexualidad: “El psiquiatra me ponía imágenes de hombres desnudos y me daba descargas eléctricas””.

¹⁰⁹ Agencia EFE. EFE Fórum Política. DEBATES SECTORIALES. Elecciones Generales 2023.

¹¹⁰ *Ibidem*.

¹¹¹ badcompa [badcompa229737].

¹¹² Capitan Trueno [Capitan20Trueno].

tracta d'una declaració que s'ha malinterpretat? S'haurà de prestar atenció a les frases anteriors que diu la diputada de Vox: “hay datos de un aumento enorme de niños muy pequeños con procesos de transición, los cuales nos preocupan porque al final estamos convirtiendo a personas en enfermos crónicos. (...) nos preocupa muchísimo el futuro de estos niños, de estos menores y, en general, de cualquier persona que tome la decisión de hormonarse o de operarse y de que realmente se convierta en un enfermo crónico de por vida, que además es irreversible”.¹¹³ En aquest cas, la senyora Ruiz està afirmant que les persones que s'hormonen són malaltes cròniques, però ho diu per una raó de sexualitat o pel fet d'hormonar-se? Primerament, es troba necessari definir què és ser un malalt crònic; aquest és una persona que pateix una malaltia crònica, és a dir, que té una malaltia que generalment dura molt i no desapareix de manera ràpida, per tant, poden ser perpètuas.¹¹⁴ Alguns exemples de malalties cròniques serien el càncer, la cardiopatia, la diabetis, entre d'altres;¹¹⁵ ergo, aquests pacients s'hauran d'anar medicant habitualment. Les hormones també se les prenen les dones per tractar els símptomes de la menopausa o els nens petits diagnosticats amb dèficit en l'hormona del creixement. Per posar un cas concret, Leo Messi va ser diagnosticat amb aquest dèficit als nou anys i s'havia d'injectar Levotiroxina diàriament.¹¹⁶ Doncs, Messi és considerat un malalt crònic? No, ningú mai no l'ha encasellat així. D'aquesta manera, segons la diputada de Vox, les dones que tenen la menopausa, és a dir, la majoria de dones a partir de 45 anys, són malaltes cròniques. Dit això i recordant que les persones del col·lectiu LGTBIQ+ no pateixen cap mena de malaltia per raó de la seva sexualitat ni per les hormones que es prenen. Es podria determinar, doncs, que les persones transsexuals no són malalts crònics.

Aleshores, ajuntant totes les dades analitzades, es podria concloure que les expressions de Maria Ruiz constitueixen un delictes d'odi, atès que, no parla dels malalts crònics en general, sinó que se centra en la gent transsexual; ergo, s'està dirigint a un conjunt de persones en concret que, per les seves circumstàncies personals, són catalogades com malaltes cròniques.

La segona expressió va ser exposada durant una entrevista a la cadena televisiva Telecinco, on el presentador li preguntava a Santiago Abascal per què va treure Carlos Flores –diputat del partit condemnat per maltractar la seva exdona– del Parlament valencià i el va enviar a les Corts Generals. Abascal va contestar: “A mí me gustaría saber por qué el líder de La Manada después de tomar decisiones terribles en España que han supuesto la excarcelación de más 200 violadores es capaz de concurrir unas elecciones y no ha quedado inhabilitado para la política de manera definitiva. Cómo es posible que Pedro Sánchez con su cómplice Yolanda Díaz han hecho esto.”; l'entrevistador va preguntar si amb líder de la manada es referia a Pedro Sánchez i Santiago Abascal va contestar: “el líder de la manda de ministras que han hecho unas

---

¹¹³ Agencia EFE, op. cit.

¹¹⁴ *Crónico/a*. Medline Plus.

¹¹⁵ *Enfermedad crónica*. Instituto Nacional del Cáncer.

¹¹⁶ MERCADAL, Javier. “¿POR QUÉ TOMÓ MESSI HORMONAS DE CRECIMIENTO? UNA HISTORIA DE LUCHA CONTRA PROBLEMAS ECONÓMICOS Y MALA REPUTACIÓN”.

terribles leyes”. En aquest cas, el context al qual es refereix Santiago Abascal és el de la LO 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual, també coneguda com a “llei del sí només és sí”, on es modifiquen diversos articles relatius a la llibertat sexual del Codi Penal espanyol. Aquesta creació d’una nova llei orgànica en aquest àmbit va tenir com a origen el mediàtic cas de La Manada, un grup d’homes coneguts amb aquest nom que van ser condemnats a 15 anys de presó per un delictes continuat de violació d’una jove de 18 durant els “Sanfermines” de 2016.¹¹⁷ Amb la “llei del sí només és sí” desapareix l’abús sexual i s’equipara amb l’agressió sexual, es perpetra una reforma del delictes de violació i actualment no fa falta que hi hagi violència o intimidació perquè es consideri violació i s’imposa una única pena, entre altres reformes significatives. Amb la declaració “el líder de la manada después de tomar decisiones terribles en España que han superado la excarcelación de 200 violadores”, Abascal es refereix que Pedro Sánchez –actual president del Govern espanyol i líder del PSOE– amb el suport d’altres partits van aconseguir crear i publicar aquesta llei orgànica que, com a conseqüència, va suposar una reducció de penes, àdhuc l’excarceració, d’un gran nombre de delinqüents sexuals. Nogensmenys, en veure aquest efecte, es va publicar la LO 4/2023, de 27 d’abril, que reforma la LO 10/2022. Molts partits de l’oposició, però, van utilitzar aquest argument per carregar contra Sánchez i la publicació d’aquesta llei, entre ells es troba Vox. No és el primer cop que aquest partit ha realitzat comentaris d’aquest tipus cap al líder del PSOE i els partits que li donen suport, com ja es veurà més endavant.

En la intervenció del líder de Vox es considera a Pedro Sánchez com el líder de La Manada, un grup d’homes que van violar en grup una noia. Per tant, Abascal estaria assenyalant Sánchez com un violador. En aquest cas no es dona cap motiu discriminatori com és el sexe, la raça, la ideologia, la religió, entre d’altres. Ergo, no constituiria un delictes d’odi denominar violador algú, sinó una crítica a Pedro Sánchez per haver creat la llei orgànica mencionada que dona més seguretat a les dones en relació amb els delictes sexuals. Cal dir que Abascal intenta esquivar les crítiques afegint que Sánchez és el “líder de la manada de ministras que han hecho unas terribles leyes”, ergo, no l’estaria considerant un membre més de La Manada. En aquest cas el líder de Vox ha mesurat les seves paraules. Una STS del 18 de març de 2005 va declarar que:

No es tracta d’una qüestió referent a la vida privada del cap de l’Estat sinó del rebuig de la vinculació del poder polític fundat en el caràcter hereditari de la institució que aquell personalment simbolitza (...) La crítica d’una institució constitucional no està exclosa del dret a la llibertat d’expressió, i en tals casos aquest adquireix, enfront del dret a l’honor, el caràcter d’un dret constitucional prevaler-te en tals matèries. La Constitució no acorda el dret a la llibertat d’expressió només per a alguns punts de vista considerats correctes, sinó per a totes les idees dins dels límits que ella mateixa estableixi.

---

¹¹⁷ Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Navarra 18/2023. Cas La Manada.

Així mateix, la declaració sobre la llibertat del discurs polític en els mitjans de comunicació, adoptada pel Comitè de Ministres del 12 de febrer de 2004 exposa en l'apartat sobre la llibertat de crítica respecte de l'Estat o les institucions públiques que:

L'Estat, el Govern o qualsevol altre òrgan dels poders executiu, legislatiu o judicial poden ser objecte de crítiques en els mitjans de comunicació. A causa de la seva posició preminent, aquestes institucions no haurien de ser protegides com a tals pel dret penal contra les declaracions difamatòries o que insulten. No obstant això, quan aquestes institucions es beneficien de tal protecció, aquesta protecció hauria d'aplicar-se de manera molt restrictiva evitant, en tots els casos, que pogués utilitzar-se perquè es limiti la llibertat de crítica. Les persones que representen a aquestes institucions romanen d'altra banda protegides com a individus.

També cal destacar que la sentència del TEDH sobre el cas Lingens contra Àustria després de recordar la importància que té la llibertat d'expressió per a la premsa –àdhuc admet que té límits–, en fa una distinció: “els límits de la crítica són més amplis quan es refereixin a un polític que quan es tracti d'un mer particular”. “La crítica més o menys fundada per actes polítics, fins i tot sent injusta o exagerada, no constitueix delictes, segons la sentència de 15 d'octubre de 1926. (...) No són injurioses les frases mortificadores d'un article periodístic que critica una conducta política, deien ja les sentències de 9 de maig de 1911 i 6 de desembre de 1921”.¹¹⁸

A tall de conclusió, que Abascal insinués que Pedro Sánchez era còmplice de La Manada a causa que la llei que va impulsar el seu partit, el PSOE, tingués efectes de reducció de la condemna d'alguns presos no constitueix un delictes d'odi cap a la persona de Sánchez, sinó que seria considerat una crítica en un àmbit polític si seguim el que diu la legislació: “els límits de la crítica admissibles són més amplis respecte d'un home polític, més exposat (...) a tot individu en un debat públic li està permès recórrer a una determinada dosi d'exageració o fins i tot de provocació”.¹¹⁹ Tanmateix podria constituir un delictes d'injúries, tipificat en l'art. 208 CP, però no és un tema d'interès per a aquest treball.

La tercera i última expressió també es va donar durant l'entrevista citada en la darrera intervenció. Primerament, s'exposarà quin és el context del discurs d'Abascal en aquesta entrevista: el 3 de juliol de 2023, va morir una venedora en la plaça de Tirso de Molina de Madrid apunyalada mentre treballava. El líder de Vox va reenviar una publicació a X on culpava d'aquest crim uns magrebins: “Ni Sánchez ni su vicepresidenta se acordarán de esta mujer. No habrá minutos de silencio, ni portadas, ni programas especiales... Solo VOX se acuerda de que hay españoles que están sufriendo el disparate migratorio avalado por todos los partidos”.¹²⁰ Finalment va resultar que els detinguts eren espanyols. Davant d'aquesta situació, el líder polític va assenyalar que “Parece una equivocación haciéndose eco de una noticia que tiene un error. El dato de este tipo de crímenes, de las violaciones perpetradas por extranjeros, es muy claro. Está

¹¹⁸ STEDH, assumpte Lingens contra Àustria, op. cit.

¹¹⁹ Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Otegi Mondragón contra Espanya, 2034/07.

¹²⁰ Santiago Abascal [Santi_ABASCAL].

muy por encima del porcentaje de inmigrantes que hay en España, igual que en las cárceles. Que alguno dirá “es gente más desfavorecida”. Y hay muchos españoles desfavorecidos, pobres, sin recursos que no se convierten en delincuentes”. Tot i això no va esborrar el tuit. En relació amb aquest tema, l'entrevistador li va preguntar si era més fàcil creure que els magrebins tenen tendència a cometre un acte delictiu; la resposta d'Abascal va ser: “Quizá por una cuestión porcentual, por los datos que publica el ministerio del Interior. También es más fácil pensar que lo que está pasando en Francia tiene que ver con un problema de inmigración masiva y no con los videojuegos como dice el señor Macron mientras va a un concierto de Elton John”. Si es fa una recapitulació, Abascal està culpant, en primer lloc, sense saber certament quin és l'origen dels delinqüents. I, en segon lloc, l'afirmació que “quizá es una cuestión porcentual” és totalment falsa, atès que l'any 2022 es van cometre 275.196 delictes a Espanya, segons el Registre Central de Penats. Un total de 207.580 van ser comesos per espanyols i 67.616 per estrangers, dels quals 23.984 són de persones d'origen americà.¹²¹

El mitjà que s'ha utilitzat per realitzar aquesta intervenció és, com s'ha mencionat anteriorment, una entrevista emesa a Telecinco; com a entrevistador hi havia Pedro Piqueras. Vox, com es veurà en els següents apartats, ha fet molts comentaris amb el mateix índole que el comentat. Seguidament, cal parar atenció a la naturalesa de l'audiència. En les piulades citades es poden llegir comentaris com “Y nos seguirán diciendo que no tiene nada que ver”,¹²² “En mi retuit me he despachado a gusto Ya está bien de buenismo progre pepero. A por todas, necesitamos a Vox, el único que propone medidas sensatas para acabar con este disparate. Adelante, Santiago”¹²³ o “Pues que se vayan a su país de origen y que no vuelvan nunca más hace falta un buen control de extranjeros y comprobar antecedentes en sus países de origen, si tienen, que no entren”.¹²⁴ Hi ha molts més comentaris d'aquest tipus en les publicacions comentades.

Amb tots aquests indicis es pot demostrar que Vox discrimina la gent dels països musulmans, ergo ho realitza per raons de raça, d'origen o ètnia i de religió, motius exposats en l'art. 14 CE; d'aquesta manera encaixaria dins el tipus de l'art. 150 CP. Endemés, s'utilitza una informació enganyosa, ja que, com s'ha vist, les dades no diuen el mateix que el que va respondre Santiago Abascal en la citada entrevista. Es recorda que no s'exigeix que hi hagi cap tipus d'acte violent, només caldrà que aquella intervenció hagi causat un clima d'odi i, com s'ha pogut comprovar, ho ha aconseguit.

---

¹²¹ *Delitos según nacionalidad*. Instituto Nacional de Estadística.

¹²² miss_V [Miss_vtq].

¹²³ ELENA [ElensGuitart].

¹²⁴ luis 81 [IgI91875620Luis].

A. Publicitat electoral

L'última figura de les eleccions de 2023 a analitzar no es tracta d'una intervenció, sinó d'un cartell de propaganda electoral que va publicitar Vox durant la campanya per a les eleccions generals de 2023. Aquest cartell es va penjar en una façana del carrer Alcalà de Madrid on es podia veure una mà amb una polsera d'Espanya llençant a la brossa els logotips del moviment feminista i l'Agenda 2030, així com les banderes comunista, independentista i del col·lectiu LGTBIQ+; sota d'aquesta imatge es podia llegir “Elige lo que importa”. Respecte a la lona, aquesta va ser retirada per la Junta Electoral moments després de ser penjada, però no va ser perquè es creia que la citada publicitat constituïa un delictes d'odi, sinó perquè la publicitat no es va col·locar dins el termini permès per l'article 35 LOREG. El PSOE es va pronunciar contra aquest cartell i va assenyalar que veien delictes d'odi, però la Junta Electoral va opinar que aquest missatge –“Elige lo que importa”– anava dirigit a persuadir l'elector. Nogensmenys, la Junta no és competent per pronunciar-se sobre si es tracta d'un delictes o no. Seguidament, s'analitzarà la capacitat del subjecte que emet aquest missatge per influenciar. Aquesta persona que emet el discurs correspon a Vox com a partit polític. Com ja s'ha comentat anteriorment, aquesta força política va guanyar molta influència durant el 2019, atès que els seus escons van augmentar significativament. Per tant, es podria dir que el subjecte que ha emès el discurs té capacitat d'influència sobre la societat espanyola. Quant al context social de la publicitat feta, és una barreja de tot el que s'ha dit *ut supra*, però per dir-ho en poques paraules, es tracta de moviments o grups que han estat polèmics.

En relació amb el contingut de la pancarta, es pot veure com els logotips ja citats són llençats literalment a la paperera. La majoria d'aquests són col·lectius descrits per l'art. 14 CE, concretament per motius d'opinió política –corresponent a l'Agenda 2030, la bandera comunista i l'estelada– i per motius de sexualitat i d'orientació sexual –referent al feminisme i al col·lectiu LGTBIQ+–. El missatge que Vox vol emetre és clar, violent i directe: a la brossa tots aquests grups. A continuació s'observarà si aquesta publicitat és un fet aïllat o es pot equilibrar amb altres expressions pronunciades per aquesta força política. En aquest cas, Vox és conegut per la seva publicitat polèmica. S'ha pogut comprovar amb la campanya que van fer contra la immigració, on es podien llegir frases pels carrers de Madrid com: “Un MENA 4.700 euros al mes, TU ABUELA 426 euros de pensión al mes”, “los madrileños destinan el 57% de su salario al pago del alquiler, que no para se subir. Pero las ayudas se las llevan siempre los mismos” i adjunten una fotografia d'una llista titulada “Ayudas al alquiler Comunidad de Madrid 2021” plena de noms estrangers –la gran majoria comuns en els països musulmans– com Mustapha, El Hassan, Kamal, entre d'altres; així com una pancarta on s'exposa “200 violadores han ganado con vuestro gobierno ¿por eso no protestáis?”. Val a dir que just abans de les eleccions de 2023, Vox va repartir fulletons on es veien les banderes del col·lectiu LGTBIQ+, del feminisme i de CCOO on es podia llegir “o chiringuitos” i a l'altra banda es podia veure una imatge d'una escola i sobre d'aquesta posava “o colegios”. Per tant, aquest cas no és una actuació aïllada per part de Vox.

La lona esmentada es va penjar al carrer Alcalà, com ja s'ha comentat, el qual és un carrer molt concorregut a Madrid, on sempre hi ha activitat. Endemés, Vox va fer una piulada en el seu compte d'X que va arribar a molta gent –amb 1.700 retuits i 839.200 visites–¹²⁵ i va sortir en la majoria de programes de televisió d'aquell mateix dia. No hi ha cap mena de dubte que la intenció d'aquest partit era arribar al màxim nombre de persones. Finalment, l'audiència té mitjans suficients per poder realitzar expressions d'odi cap als col·lectius esmentats, atès que en la piulada es poden llegir comentaris com “A la basura toda la porquería progre! El #23J lo haremos posible”¹²⁶ o “VIVA VOX...fuera tanta ley de mierda...”¹²⁷, entre d'altres. Es considera important recordar que no fa falta que s'inciti directament o de manera explícita a la violència del públic perquè un acte sigui considerat delictes d'odi, sinó que és suficient amb què s'inciti a l'odi injuriar, ridiculitzar o difamar a certes parts de la població i els seus grups o la incitació a la discriminació.¹²⁸

Tenint en compte tots els arguments considerats, la pancarta descrita constituïria un delictes d'odi, però només per raons de sexe i d'orientació i identitat sexual, ja que, com s'ha dit anteriorment, els catalans no es considera un grup discriminat emparat a l'art. 14 CE; consegüentment tampoc s'hi trobaran emparats en el precepte citat els comunistes. Es consideraria un delictes d'odi per motius de sexe i d'orientació i identitat sexual perquè es llença literalment a la brossa els col·lectius mencionats amb la intenció de degradar i rifar-se d'una comunitat. Endemés, fa ús d'expressions d'intolerància excloent els que són diferents simplement per les raons esmentades, motius que disposa l'art. 14 CE com a discriminatoris.

III. Reincidència d'altres expressions de Vox

En aquest apartat s'exposaran els comentaris específics realitzats pel partit protagonista d'aquest estudi i s'observarà si es tracten d'expressions reiterades o si es poden equilibrar amb altres expressions pronunciades per la mateixa persona o per altres. Talment han de basar-se en afirmacions que es considerin discriminatòries segons l'art. 14 CE i l'art. 150 CP. No és necessari que aquestes expressions s'hagin produït dins del període de campanya electoral, sinó simplement són un instrument per demostrar que les intervencions analitzades no es tracten d'un fet aïllat i, així mateix, comprovar que es compleix un dels criteris essencials de l'anàlisi: ser susceptibles de generar un ambient d'incitació a l'odi cap a grups discriminats.

---

¹²⁵ VOX [vox_es].

¹²⁶ VOX [vox_es].

¹²⁷ VOX [vox_es].

¹²⁸ STEDH, assumpte Féret contra Bèlgica, op. cit.

A. Altres comentaris discriminatoris realitzats per Vox el 2019

Quant a la primera qüestió, que es recorda que anava relacionada amb els menors estrangers no acompanyats, aquest partit polític va fer una piulada a l'actual X – antigament *Twitter*– al seu compte oficial de Vox (@Vox_es) el 31 d'octubre de 2019, període dins de campanya electoral, que deia: “Tensión en Hortaleza entre vecinos y, como no, menas que han llegado al barrio. Allí donde van, causan problemas, pero les seguimos manteniendo en detrimento de nuestra sociedad ¿Hasta cuándo? Los inmigrantes ilegales destruyen la tranquilidad de los barrios #MenasFuera.”. Així mateix, el partit va realitzar un *spot* publicitari per a la campanya electoral de les eleccions generals de 2019 en el que es poden veure imatges de robatoris, baralles de carrer, intimidacions i un salt d'una tanca, probablement de Ceuta, mentre de fons s'escolta un discurs de Santiago Abascal amb el que comença dient: “¿Cuánto cuesta la inmigración ilegal a los españoles? ¿Cuánto dinero, cuánta delincuencia? ¿De verdad se creen ustedes capaces de convencer a los españoles de que las decenas de inmigrantes ilegales no tienen nada que ver con este nuevo tipo de agresiones?, con el aumento de agresiones contra las mujeres, contra los homosexuales o con las mafias del comercio ilegal que arruinan a nuestros pequeños comerciantes.”¹²⁹ Abascal està assenyalant de manera expressa que els immigrants són delinqüents i que són els responsables que hi hagi violència i crims dins els barris, atès que totes les imatges de robatoris o de baralles són de persones de pell fosca. També cal esmentar que el líder de Vox va dir en una entrevista del diari *La Verdad*: “Los inmigrantes ilegales tienen que tener claro que nunca podrán acceder a ayudas sociales y jamás podrán regularizar su situación”.¹³⁰ Tots aquests comentaris són fora de campanya i es poden considerar discriminatoris per raons de raça i de nacionalitat, per tant, aquestes expressions serien racistes i xenòfobes. Es pot comprovar que l'expressió dels menors estrangers sols no es tracta d'un fet aïllat.

En relació amb la segona qüestió sobre intervenir en l'autonomia de Catalunya, també es pot afirmar que no es tractava d'un comentari aïllat, ja que Abascal va exposar durant el debat que es va fer el 4 de novembre de 2019 cara les eleccions del 10 d'aquell mateix mes que s'havia d'“impulsar la suspensión de la autonomía de Cataluña para tomar el control de la TV3, de los Mossos de Esquadra y por supuesto, de la educación en Cataluña. En segundo lugar, plantearíamos la ilegalización de los partidos golpistas que en Cataluña se han convertido en organizaciones criminales al servicio de un golpe de estado”.¹³¹ També és destacable el que va contestar en una entrevista quan li pregunten si el problema català se solucionaria amb el 155; el líder de Vox va respondre: “No se va a resolver con una sola medida por muy dura que sea. No se va a resolver únicamente con la detención de Torra, que es absolutamente necesaria, ni con la aplicación del 155, ni el estado de excepción, sino que harán falta muchas décadas. Pero es urgente retomar por completo la autoridad del poder estatal en Cataluña, asumiendo completamente todas las competencias autonómicas. Después el Estado debe

¹²⁹ Spot de Vox sobre la inmigración ilegal. El independiente.

¹³⁰ FERNÁNDEZ, Ricardo. “El hondo patriotismo español de los murcianos les lleva a conectar con Vox”.

¹³¹ *EL DEBATE ELECTORAL A CINCO DE LAS ELECCIONES 10N*. El País.

mantener para siempre las competencias en materia de Educación, de Sanidad, de Justicia y de Interior.”¹³² Tot i que aquests comentaris no es consideren discriminatoris vers els catalans, s’il·lustra clarament que aquests tipus de comentaris que realitza Vox són fets reiterats.

Vox ja ha fet altres mencions als immigrants musulmans i a la islamització, a tall d’exemple, aquest partit va començar una campanya mitjançant les seves xarxes socials abans de les eleccions autonòmiques catalanes anomenada “Stop Islamización”, que tenia com a objecte alertar del perill de la islamització dels costums d’Espanya i d’Europa. També es podria fer referència a aquesta piulada “Mostramos nuestro rechazo a la decisión de la Junta de Andalucía de importar sanitarios del Magreb”.¹³³ Un altre exemple seria quan Vox va demanar suspendre els tràmits de nacionalització de qui procedeixi de països islàmics per evitar qualsevol acte relacionat amb l’exaltació de la radicalització islamista¹³⁴, així com la intervenció que va realitzar Rocío Monasterio a l’Assemblea de Madrid: “Aquí ya no hay lugar para los tibios, o se está del lado del frente islámico-izquierdista asociado con el separatismo, todos los que hay aquí han traicionado a España, o se está del lado de la libertad”.¹³⁵

B. Altres comentaris discriminatoris realitzats per Vox el 2023

En referència a la primera intervenció, es recorda que la diputada de Vox va considerar una malalta crònica a la diputada transsexual de Sumar pel simple fet d’hormonar-se durant un debat sobre igualtat. Aquesta mateixa diputada també ha expressat altres intervencions d’aquest tipus en el debat esmentat, com per exemple: “nos preocupa mucho el adoctrinamiento en las aulas en este tema porque se está dirigiendo a menores”¹³⁶. Així mateix, en la pàgina web de Vox hi ha un article titulat: “La ley trans, una amenaza para mujeres y niños”,¹³⁷ el qual és una reproducció d’un article que va publicar Santiago Abascal en el diari El Mundo. En el citat article s’exposa que “si este desgraciado proyecto sale adelante, cualquier ciudadano –también cualquier violador, o cualquier maltratador– podrá elegir su sexo legal, sin que tenga que existir ninguna relación con su sexo biológico.”. Aquesta afirmació l’han fet servir molts diputats de Vox, però no expliquen als seus votants que aquest discurs no té cap rellevància quant als crims comesos per una persona. És a dir, si un home viola una dona i el primer es vol canviar de sexe després d’haver dut a terme la violació, per les causes que siguin –segons Vox és per evitar la pena o per entrar en presons de dones–, aquest fet no serà

---

¹³² CARVAJAL, Álvaro. “Santiago Abascal: “Dar más autogobierno a Cataluña fracasó, ahora hay que intentar la contundencia””.

¹³³ VOX [vox_es].

¹³⁴ Coll, Vicente. “Vox pide “suspender” los trámites de nacionalización de quien proceda de países islámicos”.

¹³⁵ VOX Madrid.

¹³⁶ Agencia EFE, op. cit.

¹³⁷ ABASCAL, Santiago. “La Ley Trans, una amenaza para mujeres y niños”.

important per al dret penal ni modificarà la pena, atès que aquest fet de voler canviar de sexe s'ha produït després d'executar el delictes.¹³⁸

El partit d'ultradreta en aquesta mateixa publicació fa servir un vocabulari molt violent: “Si el Gobierno saca adelante su nefasto proyecto, nuestros niños y nuestras niñas se verán amenazados. Desde antes de la adolescencia podrán ser mutilados de forma irreversible por medio de una cirugía de reasignación de sexo. Podrán también ser sometidos a un tratamiento hormonal que les generará dependencia de por vida, que limitará su crecimiento y tendrá devastadores efectos secundarios.” o “Ningún niño está libre de los peligros que describo. De acuerdo con las leyes Trans ya vigentes en muchas comunidades autónomas, todos los colegios, tanto públicos como privados, tendrán que aceptar que activistas impartan a los alumnos charlas de educación afectivo-sexual.”. La intenció d'utilitzar aquestes paraules és crear violència i odi contra el govern i contra aquest tipus de col·lectius, però aquesta no és la situació que ens atén; només s'ha volgut il·lustrar que Vox té precedents d'anar contra el col·lectiu LGBTIQ+ i el feminista.

Quant a la intervenció que Abascal va fer insultant Sánchez, no és el primer cop que ho fa. El desembre de 2023 el líder de Vox va dir que “el pueblo querrá colgar de los pies a Sánchez”, un clar paral·lelisme amb Mussolini.¹³⁹ Endemés, el 12 de juliol de 2023, Vox va penjar un cartell gegant al bell mig de Madrid on es podia llegir “Sánchez ha puesto a cientos de estos monstruos en la calle”. Així mateix, aquesta força política també ha intentat realitzar més d'un cop mocions de censura contra Sánchez.¹⁴⁰

També es poden observar expressions discriminatòries per raons de raça, religió i nacionalitat la proposta que va elaborar Vox l'octubre de 2023 amb l'objectiu de discriminar els immigrants originaris de països de cultura musulmana perquè no poguessin obtenir la nacionalitat espanyola i els permisos de residència.¹⁴¹ Així com una piulada de Santiago Abascal en la qual critica una notícia sobre una detenció per un robatori amb violència: “28 detenciones. 28 magrebíes. Pero no se permite establecer una relación entre estos dos hechos. se trata de varones de origen norteafricano magrebí, en su mayoría ex tutelados o aún tutelados en centros de menores o pisos de acogida”¹⁴² o aquest altre tuit on comenta una notícia d'un policia que va abatere a tirs un sospitós d'assassinar dues persones en un atemptat islamista a Brussel·les: “Hay que abatirles, sí, a todos los desalmados que traen odio, dolor y muerte. Y a ser posible hay que abatirles antes de maten a un solo inocente. En Barcelona, en Bruselas o en Israel. Pero antes hay

---

¹³⁸ MONROSI, Laura. “El proyecto de ley Trans no permite eludir una condena por violencia de género al cambiar el sexo legal”.

¹³⁹ CALVET, Josep M. “El PSOE denunciará a Vox y Abascal a la Fiscalía por delito de odio”.

¹⁴⁰ “Mociones de censura”. *Congreso de los diputados*, op. cit.

¹⁴¹ GONZÁLEZ, Miguel. “Vox propone discriminar a los inmigrantes originarios de países de cultura musulmana”.

¹⁴² Santiago Abascal [Santi_ABASCAL].

que impedirles entrar, y hay que hacer responsables a quienes les han abierto las puertas”.¹⁴³

Fent una petita comparació de les intervencions objecte d'aquesta anàlisi, es pot observar que hi ha comentaris realitzats per Vox que no es tracten d'un fet aïllat, ergo, es demostra la intenció reiterada de discriminar diversos grups pel simple fet de no ser els tradicionals, sobretot fora de campanya. Es pot veure que en campanya electoral el vocabulari que utilitza el partit és menys violent i directe que no pas durant l'any, atès que els comentaris en xarxes socials i els discursos exposats en l'epígraf anterior no estan realitzats dins de període electoral i són molt més agressius. Només cal llegir l'últim tuit que s'ha il·lustrat d'Abascal: “Hay que abatirles, sí”.

Com ja s'ha pogut comprovar *ut supra*, aquesta força política fa sobretot comentaris racistes, xenòfobs i LGTBI-fòbics; dins d'aquests, però, es poden trobar pinzellades de nativisme en combinar expressions etnonacionalistes¹⁴⁴ i missatges xenòfobs, aquest component es troba explícit en moltes mesures i expressions que formulen, no temen per amagar-ho. Senten tan poc temor, que en les seves “100 medidas para la España Viva” exposen en la mesura 25 que volen excloure l'ensenyament de l'islam de l'escola pública.¹⁴⁵ Més enllà de la islamofòbia, el partit destaca que Espanya pateix una “invasió migratòria”, com s'ha observat en tuits i intervencions anteriors.

6. CONCLUSIONS

Aquest treball ha explorat les diferents manifestacions del discurs de Vox durant el període de campanya electoral de les eleccions generals del novembre de 2019 i juliol de 2023. Les conclusions no són generalitzables, atesa la necessària limitació de casos estudiats en el marc d'un treball final de grau. No obstant això, s'ha pogut comprovar la necessitat de sotmetre les declaracions dels partits polítics a l'anàlisi jurídica, ja que Vox ha comès delictes d'odi durant la campanya electoral sense cap mena de sanció jurídica ni política. Això demostra que les actuacions humiliants i vexatòries s'han normalitzat dins el context polític, cosa que no hauria de passar en un entorn democràtic. Aquest estudi posa de manifest la perillosa capacitat de Vox per incitar a l'odi i la discriminació contra determinats grups socials.

En primer lloc, les expressions que utilitza aquesta força política fora de campanya són molt més directes i agressives que no pas en període electoral, tot i que cuiden per igual les seves paraules en ambdós contextos. Vox porta l'ús del llenguatge al límit de la crítica, a vegades fregant la discriminació. Abascal contesta a coses compromeses de

---

¹⁴³ Santiago Abascal [Santi_ABASCAL].

¹⁴⁴ El nacionalisme ètnic, etnicisme o etnonacionalisme, és un tipus de nacionalisme sota el qual la “nació” està definida en termes d'etnicitat. Els nacionalistes ètnics o etnonacionalistes, parteixen de la premissa principal que “les nacions són definides per una herència compartida, que normalment inclou un idioma comú, una fe comuna i un ancestre ètnic comú”. La mateixa, també inclou idees d'una mateixa cultura compartida per ancestres i membres d'un grup, igual que un idioma comú. (Zurita, 2014)

¹⁴⁵ VOX, “100 medidas para la España Viva”

manera ambigua, per exemple, quan li pregunten sobre el matrimoni homosexual, concretament si Vox faria una llei d'unió civil per aquest tipus de matrimoni i si li atorgarien menys drets en comparació amb el matrimoni heterosexual, com ara l'adopció. El líder del partit no contesta amb un *sí* ni amb un *no* rotund, sinó que canvia de lloc el focus de la conversa. En altres casos s'observa que rectifica la seva intervenció prèvia –en principi discriminatòria– amb una frase final que l'exculpa d'aquell possible delictes d'incitació a l'odi. Es veu com Vox coneix bé els límits de la crítica, tot i que algun cop la línia de la discriminació ha estat tan fina que l'han passada, com ja s'ha comprovat *ut supra*. Talment, no s'ha trobat cap relació entre el mitjà pel qual s'expressen els comentaris i la força o la violència d'aquests, ja que alguns cops sí que incorren en delictes i d'altres no fent servir els mateixos mitjans d'informació. Un bon exemple seria que en una mateixa entrevista hi ha expressions que constitueixen delictes d'odi i d'altres que no, com s'ha pogut confirmar anteriorment.

Quant a les intervencions de Santiago Abascal de l'any 2019, dues de les quatre constitueixen delictes d'odi, ambdues per raons racistes i xenòfobes, així com només una d'aquestes també és per motius de religió. Altrament, en les expressions de 2023, tres de les quatre intervencions escollides –entre elles un cartell publicitari– constitueixen delictes per motius d'identitat sexual, de gènere, de raça i xenòfobs. Es pot advertir que els delictes d'incitació a l'odi en els que incorre el partit tenen destinataris comuns; en els casos estudiats, les víctimes acostumen a ser persones estrangeres, concretament persones musulmanes i menors no acompanyats. També realitzen moltes referències vexatòries al col·lectiu LGTBIQ+, que ha estat protagonista de tres intervencions, dues de les quals incorren en delictes. Aquest fet permet confirmar que Vox és efectivament un partit d'ultradreta, ja que, com bé se sap, el discurs contra la immigració és una qüestió definitòria en la ideologia d'aquest tipus de partits,¹⁴⁶ així com també les persones del col·lectiu LGTBIQ+. Per tant, se'l podria considerar –com a mínim– un partit polític amb idees racistes tenint en compte els casos analitzats i el seu destinatari comú en la majoria d'ells: els immigrants. Això es pot tractar d'una estratègia de Vox per augmentar la seva efectivitat i ressò entre certs segments de la població que ja pensava així i, si ara arriba un partit que els dona la raó, aquesta part dels ciutadans el votaran, però es pot comprovar que la força política ha anat més enllà.¹⁴⁷ Les intervencions que no s'articulen com delictes d'incitació a l'odi es podrien considerar meres crítiques o injúria contra els subjectes que, en els casos estudiats, correspondrien al matrimoni homosexual, a Pedro Sánchez i als catalans.

L'anàlisi consisteix en la identificació de possibles delictes que haurien de ser jutjats, és a dir, només analitza si s'incorre en delictes d'odi, però no el seu càstig. Nogensmenys, les condemnes aplicables a aquests casos es troben exposades en l'art. 510.1 CP, el qual estableix que els casos d'incitació a l'odi “seran castigats amb una pena de presó d'un a quatre anys i multa de sis a dotze mesos”. En el segon apartat es castiga amb pena de

---

¹⁴⁶ FORD, Glyn. “Después de la xenofòbia: el nuevo racismo en Europa”.

¹⁴⁷ LERÍN IBARRA, David. “Cambios en la estrategia política de Vox tras su irrupción electoral: populismo y búsqueda del voto obrero”.

presó de sis mesos a dos anys i multa de sis a dotze mesos les persones que realitzin accions humiliants i discriminatòries vers els grups de l'art. 14 CE. Així mateix, dins d'aquesta segona secció de l'article, s'exposa que "els fets seran castigats amb una pena d'un a quatre anys de presó i multa de sis a dotze mesos quan d'aquest mode es promogui o afavoreixi un clima de violència, hostilitat, odi o discriminació contra els esmentats grups".

En definitiva, Vox ha dut a terme actuacions que poden constituir un delictes d'odi durant la campanya electoral de les dues últimes votacions generals a Espanya. Mitjançant l'anàlisi del discurs i les accions d'aquest partit s'ha evidenciat la seva contribució activa a la promoció de discursos xenòfobs, racistes, LGTBI-fòbics, entre d'altres. Els partits polítics tenen dret a defensar públicament les seves opinions, àdhuc les que ofenen o inquieten una part de la població, però han d'evitar fomentar la discriminació emprant expressions o actituds humiliants que puguin crear reaccions del públic contràries al clima social i democràtic del país.

Així mateix, val a dir que algunes intervencions han estat denunciades públicament per diversos partits. A tall d'exemple, el PSOE no ha dubtat mai a referir-se a Vox com un partit que propaga l'odi i la discriminació.¹⁴⁸ Altres forces polítiques també han donat suport al Partit Socialista, però aquest últim ha portat en diverses ocasions a Vox davant els tribunals per considerar que aquelles actuacions constituïen delictes d'odi. Ni el partit protagonista d'aquest estudi ni cap dels seus membres no han estat mai condemnats fermament per haver comès un delictes d'odi, tampoc per delictes d'estafa o per vandalisme, malgrat que és llarga la llista d'investigacions judicials obertes.¹⁴⁹

Aquest estudi destaca la necessitat urgent de polítiques públiques i mesures legislatives que abordin de manera efectiva els delictes d'odi, especialment quan provenen de figures polítiques amb influència significativa com la que ostenta Vox. És essencial que les institucions democràtiques reforcin els mecanismes de protecció i prevenció per garantir la seguretat i la dignitat de tots els ciutadans, independentment de la seva raça, opinió política, sexe o religió.

En última instància, aquest treball reitera la importància del compromís amb els valors democràtics fonamentals –tant per part de la ciutadania com per part dels polítics– amb la finalitat de combatre el discurs d'odi i preservar una societat inclusiva i respectuosa.

---

¹⁴⁸ "El PSOE señala a Vox como "partido del odio" que precede al delito y carga contra el PP por "blanquearlo"". *Infolibre*.

¹⁴⁹ PASCUAL, Ana María. "Miembros de Vox se enfrentan a un largo catálogo de condenas y de investigaciones judiciales abiertas".

7. BIBLIOGRAFIA

ABASCAL, Santiago. “La Ley Trans, una amenaza para mujeres y niños”. *Vox* [en línea]. 2 de julio de 2021. <<https://www.voxespana.es/actualidad/la-ley-trans-una-amenaza-para-mujeres-y-ninos-20210702>>. [Consulta: 6 de mayo 2024].

Accem. “Infancia y adolescencia migrante no acompañada”. <<https://www.accem.es/vulnerables/menores-extranjeros-no-acompanados-mena/#:~:text=En%20Espa%C3%B1a%20la%20realidad%20de,particular%20de%20Marruecos%20y%20Argelia.>>. [Consulta: 30 de abril de 2024].

Agencia EFE. (17 de julio de 2023). EFE Fórum Política. DEBATES SECTORIALES. Elecciones Generales 2023. [Arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=LlwppF4LuNI>

Agencia EFE. (17 de julio de 2023). Representante de VOX llama enferma crónica a Elizabeth Duval por su tratamiento hormonal [Arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=tZ7u4LP7JVE>

AGUILÓ, A. J.; SANTOS, A. C. *Despatologizar, despenalizar, desaprender: luchas LGTB y emancipación social*. 3 de junio de 2012. <<http://www.mientrastanto.org/sites/default/files/pdfs/1953.pdf>>Cisneros>.

ÁLVAREZ GARCÍA, Aitor. “Els Mossos alerten que la normalització dels extremistes pot generar més violència”. *3Cat* [en línea]. 16 d'octubre de 2022. <<https://www.ccma.cat/324/els-mossos-alerten-que-la-normalitzacio-dels-extremismes-pot-generar-mes-violencia/noticia/3190304/>>. [Consulta: 21 de març de 2024].

Antonio [Antonio62331685]. (14 d'octubre de 2019). A palo seco se les pone en su sitio [tuit]. Recuperat de <https://twitter.com/Antonio62331685/status/1183771022622908417>

ASSIEGO CRUZ, Violeta et al. *Delitos de odio. Guía práctica para la abogacía*. Madrid.

badcompa [badcompa229737]. Un hombre que se considera lesbiana pues muy bien no está de la cabeza, lo pintéis como lo pintéis. [tuit]. 17 de julio de 2023. Recuperat de <https://twitter.com/badcompa229737/status/1680973510657687552>

BLANCO, Silvia. “Viktor Orbán consolida su poder sobre Hungría en las urnas”. *La Vanguardia* [en línea]. 7 de abril de 2014. <https://elpais.com/internacional/2014/04/06/actualidad/1396811388_392627.html>. [Consulta: 21 de març de 2024].

BORRAZ, Marta. “Las ideas de Vox sobre aborto, homosexualidad y violencia de género: la vuelta de tuerca a lo que ya intentó el PP”. *elDiario.es* [en línea]. 4 de diciembre de 2018. <https://www.eldiario.es/politica/vox-violencia-lgtbi-propuestas-pp_1_1804937.html>.

BUJ, Anna. “Giorgia Meloni: “Gobernaremos a los italianos””. *La Vanguardia* [en línea]. 26 de setembre de 2022. <<https://www.lavanguardia.com/internacional/20220926/8543164/giorgia-meloni-gobernaremos-unir-italianos.html>>. [Consulta: 21 de març de 2024].

BURNS, J. M. “Nueva York: Harper and Row”. *Leadership*. 1978.

CADENAS, Julia F. “Así llega Sánchez a la investidura: los pactos con Sumar, ERC, Junts, EH Bildu, BNG, PNV y Coalición Canaria”. *Newtral* [en línea]. <<https://www.newtral.es/pactos-investidura-sanchez/20231111/>> [Consulta: 5 de març de 2024].

CALVET, Josep M. “El PSOE denunciará a Vox y Abascal a la Fiscalía por delito de odio”. *La Vanguardia* [en línea]. 12 de desembre de 2023. <<https://www.lavanguardia.com/politica/20231212/9443222/psoe-denunciara-vox-abascal-fiscalia-delito-odio.html>>. [Consulta: 15 de maig de 2024].

CAMARGO FERNÁNDEZ, Laura. “El nuevo orden discursivo de la extrema derecha espanyola: de la deshumanización a los bulos corpus de tuits de Vox sobre la inmigración”. *Cultura, Lenguaje y Representación*. 2019, núm. 26, pàg. 63-82.

CAÑIZARES, María Jesús. “Vidal-Quadras abandona la militància de Vox”. *ABC España* [en línea]. 19 de febrer de 2015. <<https://www.abc.es/espana/20150219/abci-vidal-quadras-201502191001.html?ref=https%3A%2F%2Fwww.abc.es%2Fespana%2F20150219%2Fabci-vidal-quadras-201502191001.html>>. [Consulta: 3 d’abril de 2024].

Capitan Trueno [Capitan20Trueno]. Lo es .... lo que le jode es que va de "listo" y le han dado en todos los morros. Cuando uno no tiene principios, pasan estas cosas [tuit]. 17 de juliol de 2023. Recuperat de <https://twitter.com/Capitan20Trueno/status/1680983625880223744>

CARVAJAL, Álvaro. “Santiago Abascal: “Dar más autogobierno a Cataluña fracasó, ahora hay que intentar la contundència””. *El Mundo* [en línea]. 31 d’octubre de 2019. <<https://www.elmundo.es/espana/2019/10/31/5db9cc4c21efa0653e8b45ab.html>>. [Consulta: 4 de maig de 2024].

“Censuran en Bezana la película ‘Lightyear’ debido a un beso entre mujeres”. *La Vanguardia*. 3 de juliol de 2023. <<https://www.lavanguardia.com/cribeo/20230703/9085193/censuran-bezana-pelicula-lightyear-debido-beso-mujeres.html>>. [Consulta: 14 de març de 2024].

“Cerca de 9 millones de espectadores han visto el debate electoral para las elecciones de noviembre”. *ReasonWhy* [en línea]. 5 de novembre de 2019. <<https://www.reasonwhy.es/actualidad/audiencias-debate-electoral-elecciones-noviembre-2019>>. [Consulta: 1 de maig de 2024].

Coll, Vicente. “Vox pide "suspender" los trámites de nacionalización de quien proceda de países islámicos”. *El Mundo* [en línea]. 17 d’octubre de 2023. <<https://www.elmundo.es/espana/2023/10/17/652e78a8e9cf4a52038b4599.html>>. [Consulta: 5 de maig de 2024].

Crónico/a. Medline Plus. <<https://medlineplus.gov/spanish/ency/article/002312.htm#:~:text=Se%20refiere%20a%20algo%20que,es%20lo%20opuesto%20de%20agudo.>>. [Consulta: 6 de maig de 2024].

Delitos según nacionalidad [en línea]. Instituto Nacional de Estadística. 2022. <<https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=26014>>.

DÍEZ-PICAZO, Luís. “Sobre la constitucionalidad de la Ley Orgánica de Partidos Políticos”. A: *Repertorio Aranzadi del Tribunal Constitucional núm 3*, 20002.

EL DEBATE ELECTORAL A CINCO DE LAS ELECCIONES 10N. El País. [Arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=67HNyo42YgY>

“*EL ORGULLO NO REPRESENTA A LOS GAIS*”. *Entrevista a Santiago Abascal / InfoVlogger*. InfoVlogger. [Arxiu de vídeo]. 7 de novembre de 2019. Recuperat de <https://youtu.be/4drwn4WoS5U?si=hQsyge45oRVfYfoc>

“El PSOE señala a Vox como "partido del odio" que precede al delito y carga contra el PP por “blanquearlo””. *Infolibre* [en línea]. 7 de juliol de 2021. <https://www.infolibre.es/politica/psoe-senala-vox-partido-odio-precede-delito-carga-pp-blanquearlo_1_1207173.html>. [Consulta: 15 de maig de 2024].

“Elecciones Generales”. *Constitución espanyola*. 2019. <<https://app.congreso.es/consti/elecciones/generales/index.jsp>>. [Consulta: 3 de març de 2024].

“Elecciones d’Andalusia”. *El País* [en línea]. 2018. <<https://resultados.elpais.com/elecciones/2018/autonomicas/01/index.html>> [Consulta: 3 d’abril de 2024].

“Elecciones generales”. *El País* [en línea]. 2019. <<https://resultados.elpais.com/elecciones/2019/generales/congreso/>>. [Consulta: 3 de març de 2024].

“Elecciones generales”. *El País* [en línea]. 2023. <<https://elpais.com/espana/elecciones/generales/>>. [Consulta: 7 de març de 2024].

“España decide”. *Vox* [en línea]. 9 d’octubre de 2022. <<https://www.voxespana.es/noticias/espana-decide-20221009>>. [Consulta: 7 de març de 2024].

ELENA [ElensGuitart]. En mi retuit me he despachado a gusto Ya está bien de buenismo progre pepero. A por todas, necesitamos a Vox, el único que propone medidas sensatas para acabar con este disparate. Adelante, Santiago [tuit]. 20 de maig de 2022. Recuperat de <https://twitter.com/ElensGuitart/status/1527544426410688512>

Els mossos alerten d'un increment dels delictes d'odi per part de l'extrema dreta. TV3 [arxiu de vídeo]. 2022. <<https://www.ccma.cat/3cat/els-mossos-alerten-dun-increment-dels-delictes-dodi-per-part-de-lextrema-dreta/video/6180882/>>.

Enfermedad crónica. Instituto Nacional del Cáncer. <<https://www.cancer.gov/espanol/publicaciones/diccionarios/diccionario-cancer/def/enfermedad-cronica>>. [Consulta: 6 de maig de 2024].

Equip de Migració i Refugi d'Amnistia Internacional. "MENAS: Desmontando bulos sobre los niños y las niñas migrantes en situación de desamparo". *Red Educativa* [en línia]. 22 de maig de 2021. <<https://redescuelas.es.amnesty.org/blog/historia/articulo/menas-desmontando-bulos-1/>>. [Consulta: 1 de maig de 2024].

Europa Press. "Archivada la causa a siete profesores por presuntamente humillar a hijos de guardias civiles tras el 1-O". *20 minutos* [en línia]. <<https://www.20minutos.es/noticia/5107539/0/archivada-causa-siete-profesores-presuntamente-humillar-hijos-guardias-civiles-tras-1-o/>>. [Consulta: 21 de març de 2024].

FERNÁNDEZ, Laura. "Censura de 'Orlando': Vox teme a Virginia Woolf un siglo después". *El País* [en línia]. 2 de juliol de 2023. <<https://elpais.com/cultura/2023-07-02/censura-de-orlando-vox-teme-a-virginia-woolf-un-siglo-despues.html>>. [Consulta: 14 de març de 2024].

FERNÁNDEZ, Ricardo. "El hondo patriotismo español de los murcianos les lleva a conectar con Vox". *La Verdad* [en línia]. 26 d'octubre de 2019. <<https://www.laverdad.es/murcia/hondo-patriotismo-espanol-20191026010739-ntvo.html>>. [Consulta: 1 de maig de 2024].

FERREIRA, Carles. "Vox como representante de la derecha radical en España: un estudio sobre su ideología". *Revista Española de Ciencia Política*. Novembre 2019, núm. 51, pàg. 73-98.

FORD, Glyn. "Después de la xenofòbia: el nuevo racismo en Europa". *Naciones Unidas* [en línia]. <<https://www.un.org/es/chronicle/article/despues-de-la-xenofobiael-nuevo-racismo-en-europa>>. [Consulta: 30 de maig de 2024].

GIL, Clara. "La 'catalanofobia': el rechazo de muchos españoles hacia los catalanes". *AA* [en línia]. 31 d'octubre de 2017. <<https://www.aa.com.tr/es/mundo/la-catalanofobia-el-rechazo-de-muchos-esp%C3%B1oles-hacia-los-catalanes/952008>>. [Consulta: 5 de maig de 2024].

GÓMEZ MARTÍN, Víctor et al. “Manual practico para la investigación y enjuiciamiento de delitos de odio y discriminación”, 2015, pàg. 33.

GONZÁLEZ, Miguel. “Vox propone discriminar a los inmigrantes originarios de países de cultura musulmana”. *El País* [en línia]. 19 d’octubre de 2023. <<https://elpais.com/espana/2023-10-19/vox-propone-discriminar-a-los-inmigrantes-originarios-de-paises-de-cultura-musulmana.html#>>.

GORJÓN BARRANCO, María Concepción. *Ciberterrorismo y delito de odio motivado por la ideologia*. Valencia: Tirant lo Blanch. pàg. 234-235.

“Indicadores de Seguridad de 2019 – 4º trimestre por provincias, tipología penal y períodos”. 2019. <<https://estadisticasdecriminalidad.ses.mir.es/sec/jaxiPx/Tabla.htm?path=/DatosBalanceAnt/10/&file=99011.px&type=pcaxis&L=0>>. [Consulta: 1 de maig de 2024].

“Isa Serra denuncia la agresión de dos hombres a dos menores extranjeros en Hortaleza”. *El País* [en línia]. 4 d’octubre de 2019. <https://elpais.com/ccaa/2019/10/03/madrid/1570132941_949558.html>. [Consulta: 1 de maig de 2024].

JARÁIZ GULÍAS, Erika et al. “Emociones y radicalización política: el paso del voto del PP a Vox”. *URU: Revista de comunicación y cultura*. Gener - juny de 2024, núm. 9.

Jaws77 (Team Bruno) [JawsSR1977] (14 d’octubre de 2019). Hay q dialogar... [tuit]. Recuperat de <https://twitter.com/JawsSR1977/status/1183846098714202113>

“Juzgados de Primera Instancia e Instrucción”. *Poder Judicial* [en línia]. <<https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Poder-Judicial/Tribunales-Superiores-de-Justicia/TSJ-Cataluna/Organos-judiciales/Organos-judiciales-en-Cataluna/Juzgados/Juzgados-de-Primera-Instancia-e-Instruccion>>. [Consulta: 4 de maig de 2024].

KELELE, Eddy. “Quemar fotos del Rey excede la crítica política”. *El Mundo* [en línia]. 14 de març de 2018. <<https://www.elmundo.es/opinion/2018/03/14/5aa81910ca4741ff658b45c9.html>>. [Consulta: 21 de març de 2024].

LERÍN IBARRA, David. “Cambios en la estrategia política de Vox tras su irrupción electoral: populismo y búsqueda del voto obrero”. *Disjuntiva*, 9 de gener de 2024, núm. 5. <<https://doi.org/10.14198/DISJUNTIVA2024.5.1.2>>.

“Los delitos e incidentes de odio aumentaron en España un 6,8 por ciento en 2019”. *La Moncloa* [en línia]. 21 de juliol de 2020. <<https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/notasprensa/interior/Paginas/2020/210720-delitos.aspx>>. [Consulta: 30 d’abril de 2024].

LÓPEZ, María-Paz. “El Parlamento de Polonia tumba al ultraconservador Morawiecki y abre la puerta al europeísta Tusk”. *La Vanguardia* [en línia]. 11 de desembre de 2023. <<https://www.lavanguardia.com/internacional/20231211/9441260/polonia-morawiecki-tusk-parlamento-voto-confianza.html>>. [Consulta: 21 de març de 2024].

LORENTE FERRER, José. “El PP recibe un trasvase de votos cada vez mayor de Vox, pero también del PSOE”. *La Razón* [en línia]. 1 d’abril de 2024. <https://www.larazon.es/espana/recibe-trasvase-votos-cada-vez-mayor-vox-pero-tambien-psoe_202404016609fa220999030001c73ac7.html>. [Consulta: 30 d’abril de 2024].

luis 81 [Igl91875620Luis]. Pues que se vayan a su país de origen y que no vuelvan nunca más hace falta un buen control de extranjeros y comprobar antecedentes en sus países de origen , si tienen , que no entren [tuit]. 20 de maig de 2022. Recuperat de <https://twitter.com/Igl91875620Luis/status/1527555247358545921>

“Manifiesto fundacional”. *Vox*. 2014. <<http://bit.ly/2qEsiXO>>. [Consulta: 3 d’abril de 2024].

MANUEL [manucruz87]. (14 d’octubre de 2019). CON LO FACIL QUE SERIA MANDAR PARTE DEL EJERCITO PARA ALLÁ SACAR UNOS POCOS DE TANQUES A LA CALLE Y DARLE DOS TORTAS BIEN DADAS A MAS DE UN SUBNORMAL INDEPENDENTISTA... ESPAÑA UNIDA JAMAS SERA VENCIDA [tuit]. Recuperat de <https://twitter.com/manucruz87/status/1183792133762961415>

“Más de 280.000 personas LGTBI+ sufrieron agresiones en los últimos cinco años”. *FELGTBI+* [en línia]. 17 de maig de 2023. <<https://felgtbi.org/blog/2023/05/17/mas-de-280-000-personas-lgtbi-sufrieron-agresiones-en-los-ultimos-cinco-anos/>>.

MATA LÓPEZ, Teresa; ORTEGA RUIZ, Manuela. *Liderazgo y voto: la influencia de los líderes en tres elecciones autonómicas*. Reikiavik, agost de 2011.

MAYO, M. G. “Pedro Sánchez gana la investidura por dos votos”. *Expansión* [en línia]. 2019. <<https://www.expansion.com/economia/politica/2020/01/07/5e143378e5fdeae4c8b4598.html>> [Consulta: 5 de març de 2024].

MERCADAL, Javier. “¿POR QUÉ TOMÓ MESSI HORMONAS DE CRECIMIENTO? UNA HISTORIA DE LUCHA CONTRA PROBLEMAS ECONÓMICOS Y MALA REPUTACIÓN”. *Relevo*. 23 d’abril de 2024. <<https://www.relevo.com/futbol/ligas/mls/messi-hormonas-crecimiento-20240322145419-nt.html#:~:text=Leo%20Messi%20fue%20diagnosticado%20con,acompa%C3%B1ar%C3%ADa%20durante%20toda%20su%20carrera.>>. [Consulta: 6 de maig de 2024].

miss_V [Miss_vtq]. Y nos seguirán diciendo que no tiene nada que ver. 20 de maig de 2022. Y nos seguirán diciendo que no tiene nada que ver. [tuit]. Recuperat de https://twitter.com/Miss_vtq/status/1527575741864476672

MONROSI, Laura. “El proyecto de ley Trans no permite eludir una condena por violencia de género al cambiar el sexo legal”. *Newtral* [en línea]. 24 de setembre de 2022. <<https://www.newtral.es/ley-trans-cambiar-sexo-condena/20220924/>>. [Consulta: 6 de maig de 2024].

“Mociones de censura”. *Congreso de los diputados* [en línea]. 4 d’abril de 2023. <<https://www.congreso.es/es/cem/mociones-de-censura>>. [Consulta: 9 de març de 2024].

MUÑOZ ROJO, Pablo. “El debate, Abascal y el triunfo del racismo”. *El Salto* [en línea]. 6 de noviembre de 2019. <<https://www.elsaltodiario.com/racismo/el-debate-abascal-y-el-triunfo-del-racismo>>. [Consulta: 2 de maig de 2024].

MUÑOZ ROJO, Pablo. “El debate, Abascal y el triunfo del racismo”. *El Salto* [en línea]. 6 de noviembre de 2019. <<https://www.elsaltodiario.com/racismo/el-debate-abascal-y-el-triunfo-del-racismo>>. [Consulta: 2 de maig de 2024].

OSCE [en línea], *Hate Crimes Laws. A Practical Guide*. 2009. <http://www.osce.org/odihr/36426?download=true> [consulta: 25 de febrer 2024]

PASCUAL, Ana María. “Miembros de Vox se enfrentan a un largo catálogo de condenas y de investigaciones judiciales abiertas”. *Público* [en línea]. 31 de gener de 2021. <<https://www.publico.es/politica/miembros-vox-enfrentan-catalogo-condenas-investigaciones-judiciales-abiertas.html>>. [Consulta: 15 de maig de 2024].

PÉREZ-MADRID, Francisca. “Incitación al odio religioso o “hate speech” y libertad de expresión”. *Revista General de Derecho Canónico y Derecho Eclesiástico del Estado* 19, 2009.

PORTERO, Pilar; CAÑIL, Ana. “¿Qué es Vox?”. *El Huffpost* [en línea]. <https://www.huffingtonpost.es/entry/que-es-vox_es_6139e670e4b0628d0957b070.html>. [Consulta: 12 de març de 2024].

PORTERO, Pilar; CAÑIL, Ana. “¿Qué es Vox?”. *El Huffpost* [en línea]. <https://www.huffingtonpost.es/entry/que-es-vox_es_6139e670e4b0628d0957b070.html>. [Consulta: 12 de març de 2024].

Remarort [remarort]. (5 de noviembre de 2019). Primero los españoles y luego los demás, siempre q sean legales y con ganas de trabajar, no de robar y vivir a nuestra costa [tuit]. Recuperat de <https://x.com/remarort/status/1191495412324143104>

RICO, G. *Lideres politicos, opinion publica y comportamiento electoral en Espana*. Madrid: 2009..

RUBIO GÓMEZ, Amara. “Tiempos difíciles: la normalización del discurso de ultraderecha”. *Hastapenak: Revista de Historia Contemporánea y Tiempo Presente* -

Gaurko Historiaren Aldizkari Kritikoa [en línia]. Juliol - desembre de 2022, núm. 4. [Consulta: 21 de març de 2024].

SANJUÁN NÚÑEZ, Lucía. *Introducció a la metodologia qualitativa d'investigació* [en línia]. UOC. <https://openaccess.uoc.edu/bitstream/10609/146889/15/Metodes%20d%27investigacio%20qualitativa_Modul%201_Introduccio%20a%20la%20metodologia%20qualitativa%20d%27investigacio.pdf>. [Consulta: 13 de març].

Santiago Abascal [Santi_ABASCAL]. 28 detenciones. 28 magrebíes. Pero no se permite establecer una relación entre estos dos hechos. "se trata de varones de origen norteafricano magrebí, en su mayoría ex tutelados o aún tutelados en centros de menores o pisos de acogida" [tuit]. 20 de maig de 2022. Recuperat de https://twitter.com/Santi_ABASCAL/status/1527540006344085505

Santiago Abascal [Santi_ABASCAL]. Hay que abatirles, sí, a todos los desalmados que traen odio, dolor y muerte. Y a ser posible hay que abatirles antes de maten a un solo inocente. En Barcelona, en Bruselas o en Israel. Pero antes hay que impedirles entrar, y hay que hacer responsables a quienes les han abierto las puertas. [tuit]. 17 d'octubre de 2023. Recuperat de https://twitter.com/Santi_ABASCAL/status/1714210014582264308

Santiago Abascal [Santi_ABASCAL]. Ni Sánchez ni su vicepresidenta se acordarán de esta mujer. No habrá minutos de silencio, ni portadas, ni programas especiales... Solo VOX se acuerda de que hay españoles que están sufriendo el disparate migratorio avalado por todos los partidos. [tuit]. 3 de juliol de 2023.

SERRA, Macià et. al. "Cataluña y la triple crisis espanyola". *Nueva Sociedad*. Gener – febrer de 2018. <<https://nuso.org/articulo/cataluna-y-la-triple-crisis-espanola/>>.

SIMÓN, Pedro. "Una terapia salvaje para 'curar' la homosexualidad: "El psiquiatra me ponía imágenes de hombres desnudos y me daba descargas eléctricas"". *El Mundo* [en línia]. 14 d'abril de 2024. <<https://www.elmundo.es/papel/historias/2023/04/13/6436c91ffc6c8349278b4580.html>>. [Consulta: 6 de maig de 2024].

Spot de Vox sobre la inmigración il·legal. El independiente. [Arxiu de vídeo]. 3 de novembre de 2019. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=rVmg1sLYF1I>

susy [BoyMermelade]. No más inmigración ilegal y fuera islamismo ! [tuit]. 5 de novembre de 2019. Recuperat de <https://twitter.com/BoyMermelade/status/1191506214162771968>

TAPIA, Patricia. "El discurso de odio del art. 510.1.a) del Código Penal español: la ideología como un Caballo de Troya entre las circunstancias sospechosas de discriminación". *Polít. Crim.* [en línia]. Vol. 16, núm. 31. Juny 2021, <<http://politcrim.com/wp-content/uploads/2021/07/Vol16N31A11.pdf>>. [Consulta: 21 de març de 2024].

Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Stern Taulats y Roura Capellera contra Espanya 51168/15, de 13 de març de 2018.

Un café con Susanna. (8 d'abril de 2019). Abascal, sobre el matrimonio gay: "Es una unión civil como la que podrían tener dos hermanas viudas". [Arxiu de vídeo] Recuperat de https://www.antena3.com/programas/espejo-publico/noticias/santiago-abascal-matrimonio-gay_201904085cab27ca0cf20c65964a5468.html

VALLÉS, Matías. "La ultraderechita cobarde". *La Opinión A Coruña* [en línia]. 11 de juny de 2023. <<https://www.laopinioncoruna.es/opinion/2023/06/11/ultraderechita-cobarde-88543154.html>>. [Consulta: 1 d'abril de 2024].

VOX, "100 medidas para la España Viva".

VOX [vox_es]. (14 d'octubre de 2019). Barcelona tomada por los CDR. Carreteras cortadas, barricadas en el AVE y el Aeropuerto del Prat a punto de ser colapsado, la violencia separatista está restringiendo la libertad de millones de personas. ¿Qué más hace falta? La rebelión golpista sigue más viva que nunca. [tuit]. Recuperat de https://x.com/vox_es/status/1183768244148232192

VOX [vox_es]. (15 d'octubre de 2019). Quiebra total de la autoridad en Cataluña, violencia y toma de infraestructuras. Mientras, TV3 y La Sexta blanqueando a los CDR. Hay que ilegalizar a los partidos separatistas, cerrar sus terminales mediáticas y declarar el estado de emergencia aplicando el #116YA. [tuit]. Recuperat de https://x.com/vox_es/status/1184196414819180545

VOX [vox_es]. ¡A la basura toda la porquería progre! El #23J lo haremos posible [tuit]. 17 de juny de 2023. Recuperat de https://x.com/voxnoticias_es/status/1670046915969310723

VOX [vox_es]. Decide lo que importa: Libertad, Seguridad, Fronteras, Familia, Campo, Industria. ¡Acude al gran acto público de clausura de la Asamblea de VOX! [tuit]. 17 de juny de 2023. Recuperat de https://twitter.com/vox_es/status/1670011842704338945

VOX [vox_es]. Mostramos nuestro rechazo a la decisión de la Junta de Andalucía de importar sanitarios del Magreb. Exigimos al gobierno andaluz que se recupere hasta el último euro robado por el PSOE y los sindicatos. Denunciamos la precariedad laboral en el sistema andaluz de Salud. [tuit]. Recuperat de https://twitter.com/vox_es/status/1498283209041358851

VOX [vox_es]. VIVA VOX...fuera tanta ley de mierda... [tuit]. 18 de juny de 2023. Recuperat de <https://twitter.com/rarume1968/status/1670408097045651458>

"Vox fulmina en su programa el ministerio de Igualdad y dinamita los avances feministas y LGTBI+ en materia legislativa". *Público* [en línia]. 13 de juliol de 2023. <<https://www.publico.es/politica/vox-fulmina-programa-ministerio-igualdad-dinamita-avances-feministas-lgtbi-materia-legislativa.html>>. [Consulta: 7 de març de 2024].

VOX Madrid. (23 de novembre de 2023). Hay que elegir: islam e izquierda o libertad. [Arxiu de vídeo] Recuperat de https://www.tiktok.com/@madrid.vox/video/7304598257672506657?is_from_webapp=1&sender_device=pc&web_id=7363214448213231137

“Vox no apoya una Ley basada en la Agenda 2030 y los Objetivos globalistas”. *Vox*. 9 de març de 2023. <<https://www.voxespana.es/noticias/vox-no-apoya-una-ley-basada-en-la-agenda-2030-y-los-objetivos-globalistas-20230309?provincia=huesca-teruel-zaragoza>> [Consulta: 14 de març de 2024].

ZURITA, Alfonso. “ESCISIONES Y AMENAZAS EN EL MOVIMIENTO INDÍGENA BOLIVIANO: EL ETNONACIONALISMO Y EL ETNOTERRORISMO”. *Revista Electrónica Iberoamericana* [en línia]. 2014, vol. 8, núm. 2. [Consulta: 23 de maig de 2024].

I. Legislació

Espanya. Circular 7/2019, de 14 de maig, de la Fiscalia General de l'Estat, sobre pautes per interpretar els delictes d'odi tipificats en l'article 510 del Codi Penal (BOE [en línia], núm. 124, 24-05-2019, pàg. 55655-55695). <https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2019-7771>. [Consulta: 25 de febrer de 2024].

Espanya. Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal. (BOE, núm. 281, 24-11-1995). <https://www.boe.es/eli/es/lo/1995/11/23/10/con>

Espanya. Constitució espanyola. (BOE, núm. 311, 29-12-1978). [https://www.boe.es/eli/es/c/1978/12/27/\(1\)/con](https://www.boe.es/eli/es/c/1978/12/27/(1)/con)

Recomanació de Política General de la ECRI N°15, de 8 de desembre de 2015.

II. Jurisprudència

Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona 237/2017, de 25 de maig.

Sentència de l'Audiència Provincial de Múrcia 736/2017, de 8 de setembre.

Sentència del Jutjat d'Instrucció de Cerdanyola del Vallès 25/2017, de 15 març.

Sentència del Tribunal Constitucional 112/2016, de 20 de juny de 2016.

Sentència del Tribunal Constitucional 174/2006, de 5 de juny.

Sentència del Tribunal Constitucional 176/1995, d'11 de desembre de 1996.

Sentència del Tribunal Constitucional 235/2007, de 7 de novembre de 2007.

Sentència del Tribunal Constitucional 291/1991, de 13 de desembre de 1991.

Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Erbakan contra Turquia, 41340/98, de 6 de juliol de 2006.

Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Féret contra Bèlgica, 2009/82.

Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Gündüz contra Turquia, 35071/97.

Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Handyside contra Regne Unit, 5493/72.

Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Lingens contra Àustria, 9815/82.

Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans, assumpte Otegi Mondragón contra Espanya, 2034/07, de 15 de març de 2011.

Sentència del Tribunal Suprem 31/2011, de 2 de febrer de 2011.

Sentència del Tribunal Suprem 360/2010, de 15 d'abril.

Sentència del Tribunal Suprem 752/2012 (Sala Penal), de 3 d'octubre.

Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans assumpte Castells contra Espanya, de 23 d'abril de 1992 [¶ 42].

Sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans assumpte Fonts Babau contra Espanya, de 29 de febrer de 2000 [¶ 43].

8. ANNEX

Intervencions de 2019	Context	Contingut	Objectiu, intenció	Mitjans de difusió	Naturalesa audiència	Rol emissor, influència	Decisió
Centre de menors no acompanyats d'Hortaleza	Els crims racistes a Espanya van augmentar significativament.	Contingut racista i xenòfob. Tracta els menors no acompanyats com delinqüents.	Portar a creure al públic que els menors estrangers són violents.	Debat eleccions generals	Crea un ambient d'odi, de fet hi ha un incident dies després al barri citat, on uns homes amb passamuntanyes apallissen uns menors del centre.	Santiago Abascal, líder de Vox. Es pot considerar un líder polític influent.	Discurs que conté incitació a l'odi per motius racistes i xenòfobs.
Suspensió autonomia Catalunya	Tensió amb el poble català.	Parla de Catalunya com si es tractés d'una dictadura totalitària i creu que la solució és treure-li l'autonomia.	Atacar l'autonomia de Catalunya.	Entrevista de YouTube	Pot arribar a crear un ambient d'odi i es podria barrejar amb actes de violència contra els catalans, però no s'ha detectat cap comentari que vagi dirigit directament contra la població de Catalunya.	Santiago Abascal, líder de Vox.	Discurs que no suposa un delictes.
Islamització d'Europa	Increment de crims racistes i delictes d'odi a Espanya per motius racials, xenòfobs i de religió.	Fa una crida a la no acceptació de la immigració i declara que les elits de Brussel·les volen islamitzar Europa.	Portar a creure al públic que Brussel·les islamitza Europa a causa de la gran immigració que es rep.	Debat eleccions generals	En aquesta intervenció sí que es van poder observar comentaris contra la gent musulmana en una publicació d'X que va fer Vox, on van adjuntar el clip del discurs.	Santiago Abascal, líder de Vox.	Discurs que conté incitació a l'odi per raons de religió, xenòfobs i racistes.

Matrimoni homosexual	Qüestió polèmica a Espanya i que ha estat objecte de discriminació durant moltes dècades i no van aconseguir que la institució del matrimoni fos igualitària fins el 2005 .	Contingut homòfob, no reconeix el matrimoni igualitari ni els drets iguals en quant a l'adopció.	Pretén divulgar la creença que el matrimoni homosexual no pot estar emparat per la institució del matrimoni.	Entrevista de YouTube	Entre els comentaris del vídeo on s'exposa aquesta expressió no n'hi ha cap contra el col·lectiu, ni cap que pugui incitar l'odi contra aquest.	Santiago Abascal, líder de Vox.	Discurs que no suposa un delictes.
----------------------	---	--	--	-----------------------	---	---------------------------------	------------------------------------

Intervencions de 2023	Context	Contingut	Objectiu, intenció	Mitjans de difusió	Naturalesa audiència	Rol emissor, influència	Decisió
Persones transsexuals considerades malaltes cròniques	Discriminació que han patit les persones del col·lectiu LGTBIQ+ i com la transsexualitat i l'homosexualitat van ser eliminades del CIE 10.	Consideració de les persones transsexuals com malaltes cròniques per prendre hormones. I no voler convertir els nens, que són persones, en malalts crònics per sotmetre's a hormones.	Qualificar els persones del col·lectiu com malaltes cròniques, simplement per prendre hormones i per ser transsexual.	Debat eleccions generals	Pot crear un ambient d'odi cap al col·lectiu, i més en un debat amb tanta audiència.	Maria Ruiz, segona en la llista de Vox de diputats de Madrid. Al ser una líder política d'un partit important, es considera que és influent.	Discurs que conté incitació a l'odi per motius d'identitat sexual.

Crim realitzat presumptament per magrebins, però van resultar ser espanyols	Els crims racistes a Espanya continuen augmentant, tot i que hi ha més consciència social del problema.	Abascal va comentar una notícia d'un crim i acusava que els autors eren d'origen magrebí i que aquest tipus de persones portaven delinqüència al país. Finalment va resultar que eren espanyols.	Discriminar les persones d'origen magrebí i considerar-les violentes i delinqüents.	Entrevista Telecinco	Susceptible de desencadenar odi cap a les persones d'origen magrebí.	Santiago Abascal, líder de Vox.	Discurs que conté incitació a l'odi per raons xenòfobes i racistes.
Pedro Sánchez considerat el líder de La Manada	Promulgació de la "lei del sí només és sí", tot i la negativa de l'oposició (PP i Vox).	Considera Pedro Sánchez com el líder de La Manda. Després, però, rectifica dient que és el líder de la manada de ministres.	Criticar Sánchez per haver publicat una llei amb la qual Vox està en contra.	Entrevista Telecinco	Ambient de crítica al PSOE per part de l'oposició. Comentari que pot molestar al receptor, però no causa odi cap a ell.	Santiago Abascal, líder de Vox.	Discurs que no suposa un delictes.
Lona de l'odi	Fets de discriminació contra grups que han estat polèmics i d'altres que han estat discriminats històricament.	Tirar a la brossa els comunistes, les feministes, el col·lectiu LGTBIQ+ i els independentistes catalans.	Deixar de banda els grups esmentats i treure totes les lleis d'igualtat elaborades.	Publicitat electoral en un carrer molt concorregut de Madrid (c/ Alcalá)	Crea un ambient d'odi cap a aquests col·lectius, atès que són grups polèmics que tenen els sentiments a flor de pell per haver estat el punt de mira molt de temps.	Vox com a partit polític, la tercera força a Espanya, per tant, es considera influent.	Discurs que conté incitació a l'odi per motius d'identitat, orientació sexual i de gènere.